Załącznik nr 1 do Uchwały nr 6/2026 z dnia 08.09.2026 r.
Zarządu Stowarzyszenia LGD „Gryflandia”

Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR)

na lata 2023-2027

dla

Lokalnej Grupy Działania „Gryflandia”

Gryfice, wrzesień 2026 r.

Fundusze Europejskie | Rzeczpospolita Polska | Dofinansowane przez Unię Europejską

Spis treści:

Rozdział 1. Charakterystyka partnerstwa lokalnego 4
Rozdział 2. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR 8
Rozdział 3. Partycypacyjny charakter LSR 10
Rozdział 4. Analiza potrzeb i potencjału LSR 14
Rozdział 5. Spójność, komplementarność i synergia 27
Rozdział 6. Cele i wskaźniki 32
Rozdział 7. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru 36
Rozdział 8. Plan działania 38
Rozdział 9. Plan finansowy LSR 38
Rozdział 10. Monitoring i ewaluacja 39
Załącznik nr 1 do LSR – Cele i przedsięwzięcia 41
Załącznik nr 2 do LSR – Plan działania 43
Załącznik nr 3 do LSR - Budżet LSR 47
Załącznik nr 4 do LSR -Plan wykorzystania budżetu LSR 48

Słowo wstępne:

Szanowni Państwo –

Z satysfakcją przedstawiam Państwu Lokalną Strategię Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Gryflandia, w ramach której po raz pierwszy realizowane będą działania finansowane z dwóch funduszy:

1. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej, podejście LEADER,
2. EFS+.

Strategia została napisana dla obszaru gmin powiatu gryfickiego, który jest spójny terytorialnie, społecznie i gospodarczo oraz posiada wspólne tło historyczno-kulturowe.

Lokalna Strategia Rozwoju będzie realizowana przy wykorzystaniu narzędzia o nazwie Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność Lokalną (RLKS), który zakłada, że to obywatele diagnozują, planują i realizują działania na rzecz swojej społeczności – rozwój jest więc stymulowany przez obywateli, w sposób oddolny.

Niniejszy dokument powstał w wyniku kilkumiesięcznej pracy, w którą byli zaangażowani przedstawiciele trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego obszaru, na którym działa Lokalna Grupa Działania Gryflandia.

Opracowana strategia koncentruje się wokół dwóch celów, które przedstawiają kierunki rozwojowe na najbliższe lata, wybrane przez przedstawicieli władz lokalnych, stowarzyszeń, przedsiębiorców oraz mieszkańców powiatu gryfickiego.

Zachęcam Państwa do zaangażowania się w realizację zapisanych przedsięwzięć i pomysłów w naszej Lokalnej Strategii Rozwoju. Tylko wspólnymi siłami możemy osiągnąć założone w Strategii cele rozwojowe. Poprzez wspólne zaangażowanie w aktywny sposób wpłyniemy na rozwój powiatu gryfickiego i podniesienie jakości życia jej mieszkańców.

Przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia

Lokalna Grupa Działania Gryflandia

Lech Puzdrowski

Rozdział 1. Charakterystyka partnerstwa lokalnego:

Nazwa: Lokalna Grupa Działania Gryflandia

Status prawny: Stowarzyszenie

Data wpisu do KRS: 16.06.2008 r.

Numer KRS: 0000308208

Lokalna Grupa Działania „Gryflandia" (dalej: LGD) działa od 2008 r. w formie stowarzyszenia „specjalnego" (jego członkami – poza osobami fizycznymi – są także osoby prawne, a nadzór nad działalnością LGD sprawuje marszałek województwa). LGD działa na terenie powiatu gryfickiego (woj. zachodniopomorskie), łącząc potencjały sektora społecznego, gospodarczego i publicznego. Głównym celem LGD jest **działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich** (w tym opracowanie i realizacja Lokalnych Strategii Rozwoju, dalej: LSR).

Z inicjatywą utworzenia LGD, której misją byłoby wykorzystanie **walorów turystycznych, kulturowych i historycznych** gmin powiatu gryfickiego, wyszli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, jako że brak było wyraźnych liderów ze strony sektora społecznego na terenach wiejskich. Pierwsze pomysły utworzenia LGD pojawiły się w październiku 2007 roku. Początkiem prac nad tworzeniem trójsektorowego partnerstwa był pomysł utworzenia LGD na bazie istniejącego związku międzygminnego Unia Miast i Gmin Dorzecza Regi, ale ostatecznie LGD oparto wyłącznie o gminy należące do powiatu gryfickiego.

Do tej pory **LGD realizowała dwie LSR**: na lata 2007-2013 i na lata 2014-2020(23) w ramach podejścia Leader/RLKS. W ramach LSR na lata 2014-2020(23) na obszarze powiatu udało się do tej pory sfinansować 62 operacji o łącznej wartości 8 462 527,44 mln zł[1]. Wsparcie ze środków LGD było kierowane do przedsiębiorców (planujących założenie i prowadzących już swoją działalność gospodarczą), sektora publicznego (gminy, instytucje kultury) oraz organizacji pozarządowych, społecznych. **15 lat doświadczeń** w procesie budowania lokalnego partnerstwa i współpracy międzysektorowej stanowi bardzo cenny zasób, który będzie wykorzystywany na każdym etapie opracowania i wdrażania niniejszej Strategii.

Wśród członków LGD znajdziemy osoby i podmioty **tworzące skład reprezentatywny dla obszaru powiatu gryfickiego**. Członkami LGD są podmioty publiczne, przedsiębiorcy, lokalne organizacje pozarządowe i poszczególni mieszkańcy obszaru.

W swojej działalność LGD bazuje na **siedmiu zasadach podejścia Leader**. Ważną cechą partnerstwa jest także otwartość na nowych członków i ich pomysły (**inkluzywność**). Wszystkie decyzje podejmowane są kolegialnie, demokratycznie, a każdy członek LGD ma wpływ na działalność całego partnerstwa. LGD stale podejmuje działania na rzecz animacji lokalnego partnerstwa – z biegiem lat zwiększała się liczba członków stowarzyszenia i instytucji partnerskich. Wyraźnie wzmocniła się też współpraca i zaangażowanie poszczególnych członków we wdrażanie LSR. LGD planuje wspierać te pozytywne efekty poprzez tworzenie warunków do dalszego zacieśniania więzi między lokalnymi partnerami (np. spotkania animacyjne, wymiana doświadczeń, integracja członków LGD, wsparcie dla realizacji operacji w partnerstwie między podmiotami z obszaru LSR, działania informacyjno-promocyjne ujęte w Planie komunikacji).

Pogłębione partnerstwo przejawia się w każdym elemencie funkcjonowania LGD – od różnorodnych, przyjaznych dla odbiorców form komunikacji, przez równość w prawach i obowiązkach wszystkich członków LGD, po szeroko zakrojone konsultacje społeczne założeń strategicznych LSR. Budowaniu

[1] Stan na dzień 31.12.2023 r. LSR na lata 2014-2020(23) jest wciąż realizowana.

relacji między członkami LGD służą m.in. spotkania, szkolenia i warsztaty, które mają zawsze jakiś wymiar integracyjny. Dodatkowo, takie spotkania stają się okazją do bieżącego przekazywania reprezentantom LGD uwag i opinii, w swobodnej, nieformalnej atmosferze. Ich corocznym podsumowaniem jest warsztat refleksyjny, na którym omawiane są sukcesy i problemy w dotychczasowym wdrażaniu LSR. Wszelkie propozycje zgłaszane zarówno przez członków LGD, jak i mieszkańców są poddawane analizie przez Biuro i Zarząd (w przypadku procedur i kryteriów wyboru operacji – także przez Radę), a osoba zgłaszająca zawsze otrzymuje informację zwrotną na temat ostatecznej decyzji LGD i jej uzasadnienia.

Jedną z naczelnych zasad funkcjonowania LGD jest także poszanowanie praw podstawowych i **zasada niedyskryminacji** – w partnerstwo i działania aktywizacyjne LGD włączani są wszyscy chętni, niezależnie od wieku, płci, rasy, przekonań religijnych, czy stopnia fizycznej sprawności. Do tej pory LGD zapewniała też preferencje punktowe dla wnioskodawców z grup w niekorzystnej sytuacji/defaworyzowanych (długotrwale bezrobotne, osoby starsze 45+ i 50+, osoby bezrobotne z niepełnosprawnościami oraz osoby młode) albo operacji, które są im dedykowane. Dzięki temu możliwe są działania z zakresu włączenia społecznego i wyrównywania szans między różnymi grupami mieszkańców obszaru LSR.

Wsparcie LSR ma także przyczyniać się do **zrównoważonego rozwoju i ochrony cennych zasobów przyrodniczych**. LGD zachęca i propaguje wśród mieszkańców wykorzystanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska naturalnego (poprze wykorzystanie kryterium punktowego w dotychczasowej LSR). W LSR zaplanowano też specjalne przedsięwzięcie poświęcone ochronie zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru.

Większość kluczowych decyzji podejmowana jest na **Walnych Zebraniach Członków**, gromadzących wszystkie osoby i podmioty zaangażowane w działalność LGD. Bieżącą działalnością stowarzyszenia kieruje wieloosobowy **Zarząd**. **Rada** – organ odpowiedzialny za wybór operacji do finansowania ze środków LSR – stanowi gremium skupiające osoby o różnych interesach i doświadczeniach. Jej skład jest jednak zawsze dobierany w taki sposób, aby ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontrolowała procesu podejmowania decyzji. Nadzór nad prawidłową działalnością LGD pełni **Komisja Rewizyjna** jako organ kontroli wewnętrznej. Dodatkowo, **nadzór** nad funkcjonowaniem LGD pełni też Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego.

Szczegółowe zasady funkcjonowania LGD określają następujące dokumenty:

1. **Statut** – określa cele i sposoby działania LGD, wskazuje poszczególne organy i zakres ich zadań oraz zasady członkostwa w LGD. Statut jest przyjmowany i zmieniany uchwałami Walnego Zebrania Członków (WZC);
2. **Regulamin Rady** – opisuje szczegółowe zasady działania Rady (w tym wyboru operacji), sposób powoływania i odwoływania członków oraz zasady dotyczące zachowania bezstronności w ocenie wniosków. Regulamin Rady przyjmuje i zmienia Zarząd.
3. **Regulamin Zarządu** – doprecyzowuje tryb działania tego organu oraz zakres uprawnień jego członków. Za uchwalenie i zmiany tego dokumentu odpowiada Zarząd.
4. **Regulamin Komisji Rewizyjnej** – wskazuje szczegółowe zasady prowadzenia kontroli i nadzoru nad działalnością LGD. Regulamin ten jest uchwalany przez tę władzę.
5. **Regulamin Biura** – określna strukturę i zadania Biura LGD jako organu pomocniczego. Uchwalenie i zmiany tego regulaminu należą do kompetencji Zarządu.

Dzięki tak określonym zasadom działania oraz wieloletniemu doświadczeniu, LGD posiada odpowiednie **mechanizmy w zakresie zarządzania**, które gwarantują zdolność do realizacji kolejnej LSR. Ponadto, do tej pory LGD otrzymywało liczne nagrody finansowe, zwiększające budżet LSR, za sprawne wydatkowanie powierzonych środków. Pozytywnie wypadły także ewaluacje zewnętrzne i kontrole stopnia wdrożenia LSR, dokonywane okresowo przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego (UMWZ).

Ponadto, LGD posiada doświadczenie w realizacji **projektów partnerskich**:

DNA – Dziedzictwo Naszą Atrakcją – projekt zrealizowany w roku 2011 w ramach Osi IV LEADER przez 7 Lokalnych Grup Działania z 5 województw. Partnerzy projektu: LGD „Gryflandia" – woj. zachodniopomorskie, LGD „Białe Ługi" – woj. świętokrzyskie, LGD „Kraina Rawki" – woj. łódzkie, LGD „Nasza Suwalszczyzna" – woj. podlaskie, LGD „Sejneńszczyzna" – woj. podlaskie, LGD „Owocowy Szlak", LGD „Region Włoszczowski". Celem projektu była promocja walorów kulturowych oraz promocji turystycznych.

ZSRR – Zintegrowane Strefy Rekreacji Ruchowej projekt zrealizowany w roku 2014 w ramach Osi IV LEADER przez 7 Lokalnych Grup Działania z województwa zachodniopomorskiego. Partnerzy projektu: LGD „Gryflandia", LGD „Partnerstwo w Rozwoju", LGD „Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszarów Wiejskich", LGD „Powiatu Świdwińskiego". Celem projektu była poprawa warunków życia na wsi oraz wzmocnienie potencjału zasobów ludzkich poprzez aktywizacje rekreacyjno-sportową w oparciu o wytworzoną w ramach operacji infrastrukturę.

MAK – Miejsca Aktywności Koedukacyjnej – projekt realizowany w latach 2022-2023 w ramach poddziałania 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania", realizowany przez 3 Lokalne Grupy Działania z województwa zachodniopomorskiego. Partnerzy projektu: LGD Gryflandia, LGD Siła w Grupie, LGD Środkowopomorska Grupa Działania. Celem projektu jest promowanie obszaru objętego LSR partnerów projektu oraz stworzenie warunków do integracji i aktywizacji mieszkańców na obszarze działania LGD SŚGD, Siła w Grupie i Gryflandia poprzez utworzenie Miejsc Aktywności Koedukacyjnej.

PSDP – Polsko-Szwedzkie Dni Przedsiębiorczości - projekt realizowany w roku 2019 w ramach poddziałania 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania", realizowany przez 6 lokalnych grup działania z województwa zachodniopomorskiego. Partnerzy projektu: LGD Gryflandia, LGD Centrum Inicjatyw Wiejskich, LGD Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszarów Wiejskich, LGD Powiatu Świdwińskiego, LGD Siła w Grupie, LGD Partnerstwo w Rozwoju. Celem projektu było wsparcie przedsiębiorstw lokalnych w rozwoju rynku zbytu, promocja lokalnych produktów i usług na arenie międzynarodowej oraz stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości na terenach objętych LSR. Celem projektu było podniesienie wiedzy i kwalifikacji lokalnych przedsiębiorców, promocja lokalnych usług oraz lokalnej przedsiębiorczości polsko-szwedzkiej.

MILA – Małe Inwestycje Lokalnej Aktywności - projekt realizowany w roku 2021 w ramach poddziałania 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania", realizowany przez 4 lokalne grupy działania z województwa zachodniopomorskiego. Partnerzy projektu: LGD Gryflandia, LGD Centrum Inicjatyw Wiejskich, LGD Pojezierze Razem, LGD Powiatu Świdwińskiego. Celem projektu było utworzenie małych inwestycji lokalnej aktywności w celu stworzenia warunków do integracji i aktywizacji mieszkańców na obszarze gmin lokalnych grup działania województwa zachodniopomorskiego.

SAS – Strefy Aktywności Społecznej - projekt realizowany w roku 2018 w ramach poddziałania 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania", realizowany przez 7 lokalnych grup działania z województwa zachodniopomorskiego. Partnerzy projektu: LGD Gryflandia, LGD Centrum Inicjatyw Wiejskich, LGD Pojezierze Razem, LGD Powiatu Świdwińskiego, LGD Siła w Grupie, LGD Partnerstwo w Rozwoju, LGD Środkowopomorska Grupa Działania. Celem projektu było wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich, poprzez aktywizację społeczną w oparciu o wytworzoną w ramach projektu infrastrukturę.

Doświadczenie w tym zakresie mają też członkowie LGD, w ramach funduszu Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu POMERANIA realizowane były w latach 2016-2022 dwa projekty partnerskie:

1) Gmina Trzebiatów z Gemeinde Ostseebad Heringstorf – tytuł projektu: 15 lat współpracy miasta Wandlitz -Trzebiatów,
2) Gmina Karnice z Amt Gartz (Oder) – tytuł projektu: Polsko-niemieckie dożynki.

LGD skupiała się do tej pory na realizacji swoich LSR, osiągając wysokie wskaźniki wykonania poszczególnych celów i przedsięwzięć. Pracownicy Biura i członkowie LGD byli też zaangażowani w prowadzenie działań wielu aktywizacyjno-animacyjnych. Jednak organizacje pozarządowe, zrzeszone w LGD, **pozyskiwały dodatkowe środki publiczne** na realizację projektów/operacji na rzecz społeczności lokalnych (inne niż LSR):

Młodzieżowa Orkiestra Dęta w Płotach rok 2019:

- realizacja zadania publicznego finansowanego ze środków Gminy Płoty pod nazwą: **Rozwijanie zainteresowań muzycznych młodzieży z terenu gminy Płoty. Nauka gry na instrumentach muzycznych. Prowadzenie Młodzieżowej Orkiestry Dętej, organizacja oprawy muzycznej świąt państwowych i innych uroczystości organizowanych przez samorząd. Promocja gminy poprzez uczestnictwo w festiwalach, przeglądach i konkursach, -** kwota przekazana na realizację zadania publicznego środków finansowych w wysokości 140 000,00 zł (słownie) sto czterdzieści tysięcy złotych 00/100.

Młodzieżowa Orkiestra Dęta w Płotach rok 2020:

- realizacja zadania publicznego finansowanego ze środków Gminy Płoty pod nazwą: **Rozwijanie zainteresowań muzycznych młodzieży z terenu gminy Płoty. Nauka gry na instrumentach muzycznych. Prowadzenie Młodzieżowej Orkiestry Dętej, organizacja oprawy muzycznej świąt państwowych i innych uroczystości organizowanych przez samorząd. Promocja gminy poprzez uczestnictwo w festiwalach, przeglądach i konkursach, -** kwota przekazana na realizację zadania publicznego środków finansowych w wysokości 150 000,00 zł (słownie) sto pięćdziesiąt tysięcy złotych 00/100.

Młodzieżowa Orkiestra Dęta w Płotach rok 2021:

- realizacja zadania publicznego finansowanego ze środków Gminy Płoty pod nazwą: **Rozwijanie zainteresowań muzycznych młodzieży z terenu gminy Płoty. Nauka gry na instrumentach muzycznych. Prowadzenie Młodzieżowej Orkiestry Dętej, organizacja oprawy muzycznej świąt państwowych i innych uroczystości organizowanych przez samorząd. Promocja gminy poprzez uczestnictwo w festiwalach, przeglądach i konkursach, –** kwota przekazana na realizację zadania publicznego środków finansowych w wysokości 100 000,00 zł (słownie) sto tysięcy złotych 00/100,
- tytuł: **Doposażenie Młodzieżowej Orkiestry Dętej w Płotach – zestaw klarnetów -** kwota przekazana na realizację zadania publicznego środków finansowych w wysokości **5 000,00** (słownie) **pięć tysięcy złotych 00/10,**

Młodzieżowa Orkiestra Dęta w Płotach rok 2022:

- Na realizacje zadania publicznego pod nazwą: **Rozwijanie zainteresowań muzycznych młodzieży z terenu gminy Płoty. Nauka gry na instrumentach muzycznych. Prowadzenie Młodzieżowej Orkiestry Dętej, organizacja oprawy muzycznej świąt państwowych i innych uroczystości organizowanych przez samorząd. Promocja gminy poprzez uczestnictwo w festiwalach, przeglądach i konkursach, –** kwota przekazana na realizację zadania publicznego środków finansowych w wysokości 150 000,00 zł.(słownie) sto pięćdziesiąt tysięcy złotych 00/100,

- tytuł: **Aktywni - artystycznie -** kwota przekazana na realizację zadania publicznego środków finansowych w wysokości **10 000,00** (słownie) **dziesięć tysięcy złotych 00/10,**

Krajowe Stowarzyszenie ARAMIS z siedzibą w Trzebiatowie zrealizowało w roku 2022 ze środków Gminy Trzebiatów następujące zadania publiczne:

- **„Trzebiatowski Senior 2022”** – aktywność społeczna osób starszych z Gminy Trzebiatów**,**

- **„Folklorystycznie w Gminie Trzebiatów”** – aktywność społeczna mieszkańców Gminy Trzebiatów w szczególności osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym,
- **„Jesteśmy razem” –** profilaktyka i przeciwdziałanie alkoholizmowi poprzez organizację zajęć w dziedzinie kultury, sztuki, edukacji, kultury fizycznej dla mieszkańców Gminy Trzebiatów.

Łącznie stanowi to istotną **wartość dodaną** LGD i nie byłoby możliwe, gdyby obsługę środków LSR powierzono np. administracji publicznej. Na przestrzeni kilkunastu lat działania widać wyraźnie zachodzące zmiany – powstają nowe organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, poprawia się oferta wspólnego spędzania czasu wolnego, wzrasta liczba projektów partnerskich (w tym międzysektorowych), znacznie poprawiła się współpraca i komunikacja pomiędzy osobami i podmiotami zrzeszonymi w LGD, rośnie aktywność przedstawicieli wszystkich sektorów (publicznego, gospodarczego i społecznego). Kolejna LSR będzie dalej wpierać te procesy i wykorzystywać dotychczasowe pozytywne efekty.

Rozdział 2. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR:

LGD Gryflandia obejmuje swoim zasięgiem wszystkie gminy powiatu gryfickiego w województwie zachodniopomorskim, czyli **gminy: 1. Brojce, 2. Gryfice, 3. Karnice, 4. Płoty, 5. Rewal i 6. Trzebiatów**. Na sześć gmin członkowskich, trzy mają charakter miejsko-wiejski i trzy – wiejski. Także ludność całego powiatu dzieli się mniej więcej po pół między miasteczka i wsie (z niewielką przewagą miast). Obszar LSR jest spójny przestrzennie, obejmuje 1021 km^2 i na koniec 2020 r. zamieszkiwało go 57.961 osób. Średnia gęstość zaludnienia wyniosła 56,8 osób/km^2.

Tabela 2.1 Powierzchnia i ludność obszaru LSR:

Gmina:	**Powierzchnia [km^2]**	**Ludność wg. GUS na 2020 r. [os.]**			**Gęstość zaludnienia [os/km^2]**
		ogółem	**w miastach**	**na wsi**	
Brojce	118	3 522	0	3 522	29,9
Gryfice	261	23 214	15 895	7 319	88,8
Karnice	133	3 839	0	3 839	28,8
Płoty	239	8 367	3 823	4 544	35,0
Rewal	43	3 685	0	3 685	86,3
Trzebiatów	227	15 334	9 614	5 720	67,6
Powiat gryficki:	**1 021**	**57 961**	**29 332**	**28 629**	**56,8**

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Grafika 2.1 Mapa obszaru LGD Gryflandia:

Źródło: Wikimedia Commons.

Na całym obszarze LGD będą wdrażane w latach 2023-2027 **oba fundusze**, składające się na budżet LSR: środki Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej (**PS WPR**, dawniej: PROW) oraz środki Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (**EFS+,** w ramach programu Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego[2]).

Obszar LSR położony jest w północno-centralnej części województwa. Granicę północną powiatu na odcinku 40 km wyznacza brzeg Morza Bałtyckiego, od zachodu graniczy z powiatami: kamieńskim i goleniowskim, granicę wschodnią stanowi powiat kołobrzeski, a od południa powiat gryficki graniczy z powiatem łobeskim[3]. **Pas wybrzeża bałtyckiego z piaszczystymi plażami** jest znaczącym atutem, który czyni turystykę ważnym elementem gospodarki, szczególnie w gminie Rewal i Trzebiatów.

Obszar objęty LSR charakteryzuje się rozproszoną strukturą osadniczą, przeważającym udziałem obszarów wiejskich oraz ograniczonym dostępem do specjalistycznych usług publicznych, w tym usług szkoleniowych i edukacyjnych. W sytuacjach kryzysowych uwarunkowania te mogą utrudniać szybki dostęp mieszkańców do informacji, pomocy i wsparcia instytucjonalnego. Występujące na obszarze LGD zagrożenia naturalne i środowiskowe, w tym ryzyko podtopień, ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz przerw w dostawach energii i usług, wymagają zwiększenia poziomu przygotowania mieszkańców do samodzielnego i zbiorowego reagowania.

Mimo korzystnego położenia nadmorskiego (potencjał turystyczny) i bliskości trasy ekspresowej S6 (potencjał do tworzenia i rozwoju terenów inwestycyjnych), obszar powiatu boryka się z wieloma problemami. Kumulacja niekorzystnych tendencji demograficznych, gospodarczych i społecznych sprawiła, że **4 gminy z obszaru LSR zostały uznane za zagrożone trwałą marginalizacją** – Brojce, Karnice, Płoty i Trzebiatów.

Obszar powiatu staje w obliczu groźnego trendu zmniejszania się liczby mieszkańców (**depopulacji**). Liczba ludności powiatu gryfickiego zmniejsza się nieprzerwanie od 2010 r., kiedy zamieszkiwało tu 62 tysiące osób. Do 2019 r. ubyło łącznie prawie 2.000 osób. Jednak w roku 2020 i 2021 wystąpiły kolejne bardzo duże spadki. Jednocześnie pogarsza się też struktura wiekowa mieszkańców (**zwiększa się liczba osób starszych**).

[2] Priorytet FEPZ 14 Fundusze Europejskie na rzecz aktywnego Pomorza Zachodniego, działanie FEPZ 14.4 Wspieranie gotowości cywilnej na obszarach objętych LSR.
[3] Którego utworzenie w 2002 roku wpłynęło na obecny kształt powiatu gryfickiego.

Od lat dużym problemem pozostaje też bezrobocie i duży zasięg korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców. Jest to pokłosie **problemów na rynku pracy**. Na obszarze LGD w strukturze wyraźnie dominują mikroprzedsiębiorstwa, które zatrudniają nie więcej niż 9 osób. Duże znaczenie ma też sektor turystyczny, ale głównie w wąskim pasie nadmorskim.

Specyficznym problemem obszaru LSR są miejscowości, w których funkcjonowały dawniej Państwowe Gospodarstwa Rolne (**PGR**). Koncentrują się w nich liczne problemy, które wymagają zarówno dużych nakładów inwestycyjnych (np. na poprawę jakości przestrzeni publicznych), jak i prób ponownego włączenia społecznego mieszkańców.

Rozdział 3. Partycypacyjny charakter LSR:

Informacje o kształcie nowej perspektywy finansowej i pracach nad nową LSR były **przekazywane mieszkańcom na bieżąco od 2022 r.** Był to stały punkt wielu posiedzeń Zarządu, ostatnich warsztatów refleksyjnych i jeden z obszarów ewaluacji zewnętrznej, przeprowadzonej w 2022 r. W miarę pojawiania się założeń PS WPR i programu Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego (FEPZ) pracownicy Biura i Zarząd LGD przekazywali nowe informacje kluczowym interesariuszom – m.in. członkom LGD, dotychczasowym wnioskodawcom i beneficjentom.

W maju 2022 r. LGD zawarła umowę na wsparcie przygotowawcze dla nowej LSR, zobowiązując się m.in. do przedstawienia planu włączenia społeczności lokalnej w proces opracowania strategii. Na stronie internetowej LGD umieszczone zostały wszystkie kluczowe dokumenty i wytyczne związane z nową perspektywą finansową oraz informacje o prowadzonych **konsultacjach społecznych**. Dodatkowe informacje przekazywano też drogą mailową do gmin, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i mieszkańców. Wnioski i opinie mieszkańców były gromadzone przy okazji różnych spotkań i wydarzeń lokalnych przez ponad rok. Swoje pomysły można też było zgłaszać do Biura LGD.

LSR została wypracowana przy aktywnym zaangażowaniu i udziale lokalnej społeczności **na każdym kluczowym etapie jej tworzenia**, począwszy od diagnozy obszaru, poprzez wyznaczenie celów, przedsięwzięć i wskaźników, planu działania, a skończywszy na planie komunikacji. Do opracowania LSR wykorzystano dane zebrane za pomocą następujących metod partycypacyjnych:

1. **Punkt konsultacyjny w biurze LGD –** przez cały okres przygotowywania strategii mieszkańcy obszaru mieli możliwość pozyskania informacji bądź zgłoszenia uwag do projektu strategii stacjonarnie. Podczas konsultacji przyjmowane były propozycje mieszkańców do diagnozy, celów, sposobów komunikacji oraz typów projektów, które powinny uzyskać wsparcie w nowej LSR (budżet, wskaźniki, harmonogram realizacji, kryteria wyboru).
2. **e-konsultacje -** poprzez stronę internetową www.lgdgryflandia.pl oraz za pośrednictwem poczty elektronicznej biuro@lgdgryflandia.pl. Tutaj na bieżąco przez cały okres tworzenia strategii zamieszczano informacje dotyczące postępów w tworzeniu LSR oraz realizowanych metod partycypacyjnych z lokalną społecznością.
3. **Spotkania konsultacyjne** połączone z wywiadami zogniskowanymi (fokusami) – odbyło się 6 spotkań (na terenie każdej gminy odbyło się 1 spotkanie) w dniach:
   - 24.04.2023 r. Gmina Brojce
   - 24.04.2023 r. Gmina Gryfice,
   - 25.04.2023 r. Gmina Karnice,
   - 25.04.2023 r. Gmina Płoty
   - 26.04.2023 r. Gmina Rewal
   - 26.04.2023 r. Gmina Trzebiatów.

Wśród uczestników byli przedstawiciele sektorów społecznego, gospodarczego i publicznego i przedstawiciele różnych grup interesu: przedstawiciele JST, młodzieży, sołtysów, przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, osób bezrobotnych, kobiet, dzieci, osób niepełnosprawnych). Wyniki analiz przeprowadzonych podczas spotkań zostały wykorzystane w diagnozie obszaru oraz celach i wskaźnikach. Na spotkaniach konsultowano diagnozę obszaru, analizę SWOT oraz cele i wskaźniki. Zgłoszono także propozycje do planu komunikacji i zasad monitoringu. Łącznie na spotkaniach przekazano ponad 30 uwag, spośród których większość została uwzględniona. Odrzucono jedynie propozycje, które były niezgodne z zakresem PS WPR i/lub EFS+ (np. poprawa stanu dróg, dofinansowanie ochrony zdrowia). W spotkaniach uczestniczyło 51 osób

4. **Badania ankietowe** mieszkańców obszaru - od września 2022 r. do maja 2023 roku w wersji elektronicznej poprzez stronę internetową LGD oraz w formie papierowej dystrybuowanej przez gminy partnerskie przeprowadzono badanie mieszkańców obszaru LGD. Do udziału w badaniu zaproszeni zostali wszyscy mieszkańcy, reprezentujący różne sektory i grupy interesu. Podstawowym celem badania była diagnoza i analiza postaw i opinii mieszkańców w tematach kluczowych dla prawidłowej konstrukcji nowej lokalnej strategii rozwoju.
5. **Wywiady indywidualne** - prowadzone przez pracowników Biura i członków Zarządu z mieszkańcami i reprezentantami lokalnych instytucji, firm i organizacji, wykonywane przy okazji innych zadań. Temat oczekiwań odnośnie nowej LSR oraz obszarów, na których powinna się ona koncentrować, był wielokrotnie poruszany w indywidualnych rozmowach przedstawicieli LGD i mieszkańców. Dzięki takim wywiadom udało się pogłębić rozeznanie co do potrzeb osób młodych oraz zapotrzebowania na interwencje z zakresu EFS+ na obszarze LSR.
6. **Konsultacje społeczne projektu LSR** – w dniach 23.05.-2023 r. – 30.05.2023 r. konsultacjom poddano projekt Lokalnej Strategii Rozwoju. Projekt został rozesłany drogą e-mail do Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej oraz członków zwyczajnych. Na stronie internetowej LGD zamieszczono informację o możliwości konsultacji dokumentu w Biurze od 23.05.2023r. do 30.05.2023 r. Konsultacjom podlegał cały dokument ze szczególnym ukierunkowaniem na cele, budżet, wskaźniki LSR, a także kanały komunikacji pomiędzy LGD a mieszkańcami obszaru.

W proces tworzenia LSR włączyły się podmioty publiczne (powiaty, gminy, instytucje kultury, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe (w tym OSP, OPS, KGW, kluby i zespoły sportowe i sami mieszkańcy. Dzięki temu udało nam się zebrać **opinie reprezentatywne dla całej społeczności**, stanowiące kompromis pomiędzy oczekiwaniami mieszkańców a możliwościami nowej LSR.

Wszystkie wykorzystane metody konsultacji ze społecznością lokalną na każdym etapie tworzenia LSR były **adekwatne** do potrzeb społeczności i wynikały z wieloletniego doświadczenia LGD w komunikowaniu się mieszkańcami powiatu gryfickiego. Materiał był prezentowany możliwie zrozumiale i w sposób przystępny, co pozwoliło mieszkańcom przekazać dużo informacji zwrotnych.

Wszystkie uwagi i propozycje zgromadzone w procesie konsultacji społecznych zostały przeanalizowane. Możliwość wprowadzenia zmiany była oceniana pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami i wytycznymi dla LSR oraz spójności wewnętrznej LSR. Odmowa wprowadzenia korekty wynikała najczęściej z faktu istnienia odpowiedniego zapisu w prezentowanych projektach, niezgodności z zasadami programowymi albo brakiem wystarczających środków w budżecie LSR.

Kluczowe wnioski z konsultacji społecznych, przeprowadzonych na poziomie tworzenia LSR:

1. Potencjałem wokół którego powinna się koncentrować LSR jest turystyka i rekreacja – turyści odwiedzają najczęściej wybrzeże Bałtyku, ale także z dala od morza czekają na nich liczne atrakcje, zabytki czy lokalne ciekawostki. Z nowej i rozbudowanej oferty rekreacyjnej mogą korzystać też mieszkańcy, co powinno poprawić atrakcyjność powiatu gryfickiego jako dobrego miejsca do życia.

2. Kluczowym problemem jest za to zagrożenie wykluczeniem społecznym wśród mieszkańców (w szczególności osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, osób bezrobotnych, czy mieszkańców dawnych PGR) – trzeba podjąć działania na rzecz ich aktywizacji i poprawy jakości życia.

Uczestnicy spotkań uznali również, że nowa LSR w dużej mierze powinna opierać się na podobnych przedsięwzięciach, jak do tej pory (cieszyły się one bowiem dużym zainteresowaniem wnioskodawców). Grupy, do których sugeruje się skierowanie wsparcia w oparcie o konsultacje oraz badania ankietowe to: przedsiębiorcy, osoby bezrobotne, osoby bez kwalifikacji zawodowych, osoby młode poszukujące pracy, osoby starsze, dzieci i młodzież, osoby wykluczone społecznie, w tym osoby niepełnosprawne. Oczekiwane przedsięwzięcia to: wzrost przedsiębiorczości, rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, zintegrowanie i zaangażowanie młodzieży w życie społeczne, aktywizacja społeczeństwa, pomoc osobom wykluczonym społecznie w tym poszukującym pracy i niepełnosprawnym. Wyniki zostały uwzględnione w diagnozie i analizie obszaru, określaniu celów i przedsięwzięć LSR.

Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w tworzenie LSR pozwala oczekiwać, że również na etapie jej wdrażania aktywność społeczności lokalnej będzie duża. LGD zamierza **podtrzymywać zainteresowanie mieszkańców** systematycznie informując o każdym etapie wdrażania LSR, biorąc pod uwagę poszczególne grupy docelowe:

1. **Strona internetowa**: utrzymanie i aktualizowanie strony internetowej oraz profilu na portalu społecznościowym. Są to metody szczególnie preferowane przez ludzi młodych, jednakże wśród seniorów, członków OSP, KGW, sołtysów, czy członków rad sołeckich także są powszechnie stosowane. Dodatkowo na stronie internetowej zostanie uruchomiony newsletter, który pozwoli na szybki przekaz aktualnych informacji w oparciu o bazę adresów e-mail.
2. **Baza danych teleadresowych**: członków LGD, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, sołtysów i rad sołeckich, przedstawicieli JST, instytucji kultury, instytucji działających na rzecz osób w trudnej sytuacji, zawierające adresy mailowe i numery telefonów, do których będą docierały aktualne informacje wysyłane przez pracowników biura LGD. Ten kanał komunikacji jest szczególnie preferowany przez pracowników JST, przedsiębiorców, członków organizacji pozarządowych, sołtysów i członków rad sołeckich, członków rad gmin.
3. **Spotkania informacyjne i konsultacyjne**: będą odbywały się szczególnie przed ogłoszeniem lub w trakcie trwania konkursów, mając na celu przybliżenie mieszkańcom zasad udzielania wsparcia. Na spotkanie każdorazowo zostaną zaproszeni przedstawiciele różnych sektorów i grup interesu. Taka forma komunikacji jest preferowana szczególnie przez seniorów, przedstawicieli JST, instytucji kultury, instytucji działających na rzecz osób w trudnej sytuacji społecznej, przedstawicieli organizacji pozarządowych. Spotkania będą mogły być transmitowane poprzez stronę na portalu społecznościowym lub poprzez np. internetowe komunikatory video. Do seniorów (osób po 60 roku życia) chcemy dotrzeć również poprzez udział w spotkaniach uniwersytetów trzeciego wieku i innych stowarzyszeń skupiających seniorów (np. w formie wykładu dotyczącego możliwości realizowania projektów dla seniorów w ramach wdrażania LSR) Do ludzi młodych (do 25 roku życia) dotrzemy również w sposób bezpośredni dzięki współpracy z lokalnymi szkołami np. uczestnicząc w lekcjach wychowawczych czy szkolnych wydarzeniach.
4. **Stoiska informacyjne na lokalnych wydarzeniach**: stanowią bardzo efektywny sposób przekazywania informacji, ponieważ w jednym czasie, w jednym miejscu gromadzi się duża liczba mieszkańców obszaru, reprezentująca różne sektory i grupy interesu. W miarę możliwości wydatkowania środków w ramach Zarządzania LSR, LGD zorganizuje wydarzenia dla społeczności lokalnej, zgodne z zdefiniowanymi potrzebami i grupami docelowymi

(np. festyn, spływ kajakowy, rajd nordic walking, rajd rowerowy). Taka forma komunikowania jest szczególnie preferowana przez organizacje pozarządowe np. KGW, OSP, kluby sportowe, które mogą prezentować swoją działalność na tego typu wydarzeniach. Wydarzenia będą mogły być transmitowane poprzez stronę na portalu społecznościowym lub np. internetowe komunikaty video.

5. **Badania ankietowe** mieszkańców obszaru: podczas spotkań informacyjnych, konsultacyjnych, wydarzeń lokalnych i wszelkich innych wydarzeniach organizowanych przez LGD, uczestnicy mogą zostać poproszeni o wypełnienie ankiety na potrzeby monitoringu i ewaluacji. Będzie to narzędzie, dzięki któremu uzyskamy informacje o prawidłowości działań LGD i ewentualnych obszarach, które wymagają poprawy.
6. **Warsztaty i szkolenia praktyczne**: efektywna komunikacja nie może sprowadzać się tylko i wyłącznie do przekazywania informacji. Osoby zainteresowane działaniem w partnerstwie z LGD oraz chcące skorzystać ze wsparcia LGD będą mogły na warsztatach/szkoleniach podzielić się swoją wiedzą, doświadczeniem, celami, zadaniami, zasobami, ale również będą miały możliwość uświadomienia sobie wspólnej odpowiedzialności za realizację Lokalnej Strategii Rozwoju. LGD natomiast będzie miało możliwość wykorzystać informacje od uczestników w celu bardziej efektywnego sposobu komunikowania założeń i wdrażania LSR.
7. **Komunikaty prasowe/promocyjne**: stworzymy stałą bazę lokalnej prasy, rozgłośni radiowych, telewizji, telewizji internetowej, również gmin, powiatów, sołectw, instytucji zajmujących się pomocą osobom w trudnej sytuacji, instytucji zajmujących się rynkiem pracy, do których będą wysyłane krótkie informacje o bieżących działaniach zrealizowanych i planowanych do zrealizowania z prośbą o ich bezpłatną publikację.

Szczegółowy opis planowanych działań zawiera Plan komunikacji. W przypadku **braku skuteczności** powyższych metod będą stosowane inne, które będą mogły pomóc w realizacji Planu komunikacji np. płatne ogłoszenia w lokalnej prasie, spoty reklamowe.

Zarówno na etapie tworzenia, jak i realizacji LSR uwzględniono **zasady horyzontalne** określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060 – prawa podstawowe, równość, niedyskryminację i poszanowanie środowiska naturalnego.

W trakcie realizacji LSR nastąpiła zmiana programu Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego (FEPZ), która wprowadziła nowe ukierunkowanie środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, w szczególności w ramach celu EFS+.CP4.G - Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

Zmiana ta miała charakter zewnętrzny i wynikała bezpośrednio z aktualizacji zapisów programu FEPZ, co spowodowało konieczność dostosowania zapisów LSR do nowych ram interwencji.

W odpowiedzi na powyższe zespół roboczy (ten sam, który pracował nad tworzeniem LSR) dokonał analizy wprowadzonych zmian oraz przygotował propozycję aktualizacji zapisów LSR w zakresie wsparcia EFS+. Prace te koncentrowały się na zapewnieniu zgodności strategii z obowiązującymi dokumentami programowymi przy jednoczesnym zachowaniu spójności z wcześniej zidentyfikowanymi potrzebami obszaru.

Wypracowane propozycje zmian zostały następnie poddane konsultacjom społecznym, umożliwiając mieszkańcom, partnerom społecznym i gospodarczym oraz członkom LGD zgłaszanie uwag i opinii za pośrednictwem formularzy zamieszczonych na stronie internetowej przy konsultowanym dokumencie oraz

w Biurze LGD GRYFLANDIA. Zgłoszone uwagi podlegały analizie, a ich uwzględnienie następowało w oparciu o zasadę zgodności z zakresem wsparcia określonym w programie FEPZ oraz spójności z celami LSR.

Proces ten zapewnił transparentność wprowadzanych zmian oraz umożliwił udział społeczności lokalnej w dostosowaniu strategii do zmienionych uwarunkowań programowych.

Rozdział 4. Analiza potrzeb i potencjału LSR:

Obszar LSR – powiat gryficki – położony jest w północnej części województwa zachodniopomorskiego, a jednym z jego głównych wyróżników jest długa na 40 km **linia brzegowa Bałtyku**. Kluczowym ośrodkiem w skali obszaru jest **miasto Gryfice** (siedziba władz powiatowych), w którym mieszka 15 tysięcy osób, czyli 27% całej ludności obszaru LSR. Powiat składa się z 6 gmin, spośród których połowa ma status gmin miejsko-wiejskich, a druga połowa – wiejskich.

Mimo korzystnego położenia nadmorskiego (potencjał turystyczny) i bliskości trasy ekspresowej S6 (potencjał do tworzenia i rozwoju terenów inwestycyjnych), obszar powiatu boryka się z wieloma problemami. Kumulacja niekorzystnych tendencji demograficznych, gospodarczych i społecznych sprawiła, że **4 gminy z obszaru LSR zostały uznane za zagrożone trwałą marginalizacją – Brojce, Karnice, Płoty i Trzebiatów**.

Na obszarze LSR zlokalizowana jest jedna droga szybkiego ruchu – **droga ekspresowa S6** Szczecin-Trójmiasto, która przebiega w południowo-wschodniej części gmin Brojce i Płoty. Na skrzyżowaniach S6 z ważnymi drogami lokalnymi powstały węzły wjazdowe/zjazdowe, spośród których trzy są zlokalizowane na obszarze LGD Gryflandia: Płoty, Wicimice i Kiełpino. Wszystkie pozostałe drogi na obszarze LSR mają klasę wojewódzkich, powiatowych i gminnych (jedyną pozostałością drogi krajowej jest starodroże DK 6 w Płotach).

Na terenie tym dostępne są także **połączenia kolejowe**, choć w ograniczonym zakresie - relacji Szczecin-Koszalin/Kołobrzeg. Na terenie powiatu zlokalizowane jest 7 stacji kolejowych, które umożliwiają dojazdy mieszkańcom i turystom (Płoty, Baszewice, Gryfice, Górzyca Reska, Gąbin, Trzebiatów i Bieczyno Pomorskie), a dostęp do kolei ma połowa z gmin wchodzących w skład LGD. Na całym terenie są za to dostępne oferty **przewoźników autobusowych**, jednak częstotliwość kursów i rozbudowa linii o małe miejscowości to dwa obszary, które wymagają jeszcze poprawy.

Sprawia to, że **dostępność transportowa jest umiarkowana** – zarówno do Szczecina, jak i do Koszalina można dojechać z terenu powiatu gryfickiego w ciągu 1-2 godzin. Szansą rozwojową obszaru jest za to bliskość Portu Lotniczego Szczecin-Goleniów, do którego można dojechać w ciągu zaledwie 20-60 min.

Znaczna odległość od dużych miast i braki w transporcie publicznym sprawiają, że wielu mieszkańców powiatu gryfickiego musi zaspokajać wszystkie swoje potrzeby lokalnie, w oparciu o ofertę tutejszych przedsiębiorców, instytucji i organizacji społecznych. Niestety, mimo wieloletnich inwestycji, wciąż występują tutaj pewne deficyty czy zaległości, które negatywnie wpływają na jakość życia mieszkańców. Konieczne jest więc dalsze wparcie rozwoju infrastruktury publicznej (rekreacyjnej, turystycznej, sportowej, kulturalnej, społecznej) i lokalnej przedsiębiorczości (nowe i istniejące firmy) tak, aby obszar LSR stał się możliwie atrakcyjny i przyjazny dla różnych grup mieszkańców. Dodatkowe wsparcie jest też planowane dla sektora społecznego, który zapewnia dostęp do kluczowych usług np. z zakresu aktywizacji mieszkańców czy oferty spędzania czasu wolnego.

Poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności jest kluczowa w obliczu **groźnego trendu zmniejszania się liczby mieszkańców (depopulacji)**. Liczba ludności powiatu gryfickiego zmniejsza się nieprzerwanie od 2010 r., kiedy zamieszkiwało tu 62 tysiące osób. Do 2019 r. ubyło łącznie prawie 2.000

osób. Jednak w roku 2020 i 2021 wystąpiły kolejne bardzo duże spadki, a łączna liczba ludności wyniosła zaledwie 57.961 osób (na koniec 2020 r.) i 57.338 osób (na koniec 2021 r.).

Liczba mieszkańców obszaru LSR spada zarówno w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego (więcej zgonów niż urodzeń), jak i **ujemnego salda migracji** (przewaga wymeldowań nad nowymi zameldowaniami). Saldo migracji ogółem wyniosło odpowiednio: -179 (2016 r.), - 171 (2017 r.), -217 (2018 r.), - 233 (2019 r.) i -228 (2020 r.). W roku 2020 saldo migracji wyniosło więc -3,93 osób na każdy tysiąc mieszkańców obszaru LGD Gryflandia.

Wraz z ubytkiem mieszkańców pogarsza się też ich struktura demograficzna. Obszar powiatu gryfickiego dotknięty jest **problemem starzenia się społeczeństwa** – z każdym rokiem rośnie procentowy udział seniorów, a osób młodych – nieznacznie maleje. O ile w 2015 r. odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym wynosił 18,3%, to w roku 2021 spadł do 18,0%. Jeszcze wyraźniej zmienił się odsetek osób w wieku poprodukcyjnym – w 2015 r. wynosił 17,5%, a sześć lat później aż 22,8%. Na koniec 2021 r. na terenie powiatu mieszkało więc już wyraźnie więcej osób starszych, niż młodych.

Łącznie osoby młode i seniorzy składają się na ludność w wieku nieprodukcyjnym. Stosunek liczby takich osób do łącznej liczby ludności obszaru pokazuje, jak silne jest **obciążenie demograficzne** – a na obszarze LGD Gryflandia systematycznie się ono zwiększa.

Tabela 4.1 Ludność powiatu gryfickiego w latach 2016-2021.

Ludność powiatu gryfickiego [osoby]	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
ogółem	61 160	60 885	60 617	60 277	57 961	57 338
w wieku przedprodukcyjnym	11 055	10 912	10 763	10 649	10 546	10 300
w wieku produkcyjnym	38 886	38 326	37 708	37 018	34 584	33 972
w wieku poprodukcyjnym	11 219	11 647	12 146	12 610	12 831	13 066
razem wiek nieprodukcyjny [osoby]	22 274	22 559	22 909	23 259	23 377	23 366
udział osób w wieku nieprodukcyjnym w ludności ogółem [%]	**36,42**	**37,05**	**37,79**	**38,59**	**40,33**	**40,75**

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Problemy demograficzne stają się już odczuwalne na **lokalnym rynku pracy**. W ciągu sześciu lat zasób potencjalnej siły roboczej (ludność w wieku produkcyjnym) zmniejszył się o prawie 5 tysięcy osób. Może to wywoływać problemy w znalezieniu wykwalifikowanych pracowników, niezbędnych w pewnych rodzajach działalności.

Tym bardziej, że w ostatnich latach można zaobserwować **ożywienie gospodarcze i poprawę wskaźników przedsiębiorczości** powiatu gryfickiego. Między 2016 a 2021 rokiem zwiększyła się liczba podmiotów wpisanych do REGON na każde 10 tysięcy ludności (z 1259 do 1480), a dynamika przyrostu wynosiła od 93 do 119 podmiotów w badanych latach. Od 2019 r. zmniejszyła się wyraźnie liczba podmiotów wykreślanych, a per saldo w każdym roku powstawało więcej wpisów, niż było wykreślanych (tylko w 2017 r. wartości te były sobie równe).

Świadczy to o stosunkowo dużej odporności lokalnej gospodarki na serię kryzysów, które wystąpiły w ostatnich latach. Należy jednak pamiętać, że **kondycja finansowa lokalnych przedsiębiorców została mocno nadwyrężona** i mogą oni nie mieć środków na dokonanie niezbędnych inwestycji i modernizacji, koncentrując się raczej na podtrzymaniu działalności i dotychczasowego zatrudnienia.

Niezmiennie wzrasta też liczba osób fizycznych wykonujących działalność gospodarczą. W 2016 r. było ich średnio 974 na każde 10 tysięcy mieszkańców, zaś w 2021 r. już 1143. Na stałym poziomie utrzymuje się odsetek takich firm w łącznej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON – w latach 2016-2022 wynosił około 77%. Duży udział osób fizycznych wykonujących własną działalność sprzyja **rozdrobnieniu struktury przedsiębiorstw** i rzeczywiście można zaobserwować niewielki wzrost udziału firm o najmniejszej skali zatrudnienia (do 9 osób) wśród łącznej liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON – z 97,1% w 2016 r. do 97,6% w roku 2022.

Tabela 4.2 Podmioty w rejestrze REGON na terenie powiatu gryfickiego w latach 2016-2022.

Podmioty w rejestrze REGON na terenie powiatu gryfickiego	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	1 259	1 266	1 297	1 332	1 418	1 480	-
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	119	114	118	102	93	112	101
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	117	114	90	69	59	66	67
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	974	969	1 003	1 029	1 096	1 143	-
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	29	31	32	33	35	37	-
udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem [%]	77,3	76,5	77,3	77,2	77,3	77,2	77,3
udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON [%]	97,1	96,9	97,2	97,3	97,4	97,5	97,6

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2022 r. na obszarze LGD Gryflandia działały tylko 3 duże przedsiębiorstwa (zatrudniające ponad 250 osób), 35 średnich przedsiębiorstw (zatrudniających od 50 do 249 osób) i 173 małe przedsiębiorstwa (zatrudniające od 10 do 49 osób). Wszystkie pozostałe podmioty w rejestrze REGON zatrudniały do 9 osób, czyli miały status mikroprzedsiębiorstwa (aż 8 456 z 8 667 funkcjonujących).

Tabela 4.3 Podmioty w rejestrze REGON wg. liczby zatrudnionych na terenie powiatu gryfickiego w latach 2016-2022.

Podmioty z rejestru REGON wg. liczby osób zatrudnionych	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	7 703	7 708	7 861	8 031	8 219	8 484	8 667
0 - 9	7 482	7 472	7 637	7 816	8 008	8 274	8 456
10 - 49	182	197	188	177	173	173	173
50 - 249	35	35	34	35	35	34	35
250 - 999	4	4	2	3	3	3	3

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Każda gmina członkowska ma nieco inny przeważający profil działalności gospodarczej, ale elementami wspólnymi są stosunkowo **duży udział firm usługowych**, wyższy niż średnio w Polsce i województwie zachodniopomorskim (szczególnie w gminie Rewal – aż 91,34% wszystkich) oraz **znaczna koncentracja**

firm przemysłowo-budowlanych w gminach Brojce, Karnice i Płoty (wyraźnie wyższa niż średnio w kraju).

Spośród wszystkich sekcji działalności gospodarczej wg. PKD 2007 na obszarze powiatu gryfickiego **wyraźny wzrost liczby firm** w latach 2016-2022 dotyczył przede wszystkim sekcji F (budownictwo, z 868 do 1324 podmiotów), sekcji I (zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, z 1342 do 1518), sekcji L (obsługa rynku nieruchomości, z 619 do 761 podmiotów) oraz sekcji S i T (pozostała działalność usługowa, z 440 do 552 podmiotów). Świadczy to o rosnącym znaczeniu sektora rekreacyjno-turystycznego na całym obszarze LGD.

Wskutek trendów z ostatnich lat struktura gospodarcza obszaru LGD wygląda następująco na tle średnich dla Polski i województwa zachodniopomorskiego.

Tabela 4.4 Odsetek firm działających w poszczególnych sektorach gospodarki wg. stanu na 31.12.2022 r.

Odsetek firm wg. sektorów gospodarki [%]	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	przemysł i budownictwo	pozostała działalność (usługi)
POLSKA	**1,43**	**22,68**	**75,89**
ZACHODNIOPOMORSKIE	**2,16**	**24,23**	**73,61**
Powiat gryficki	**2,48**	**20,94**	**76,58**
Brojce (2)	6,43	41,48	52,09
Gryfice (3)	2,13	21,31	76,56
Karnice (2)	5,58	28,09	66,33
Płoty (3)	4,60	32,31	63,09
Rewal (2)	1,73	6,93	91,34
Trzebiatów (3)	1,23	20,72	78,05

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Istotną szansą na rozbudowę lokalnego sektora gospodarczego może być kluczowa inwestycja turystyczna na obszarze powiatu gryfickiego – w 2024 r. planowane jest otwarcie **Rodzinnego Parku Rozrywki Hossoland**, położonego na terenie gminy Brojce. Zgodnie z planami inwestora obiekt ten ma być odwiedzany przez co najmniej milion osób rocznie, a dużą frekwencję ma zapewnić położenie przy trasie S6 i w promieniu kilkunastu minut dojazdu z popularnych nadmorskich kurortów. W dalszym etapie dobudowany zostanie park wodny, a sam obiekt ma być konkurencją dla największej takiej atrakcji w Polsce – Energylandii. Inwestor zapewnia, że powstanie ok. 300 nowych miejsc pracy w samym parku i kolejne kilkaset w firmach współpracujących. Jest to bardzo oczekiwana przez mieszkańców inwestycja, a atrakcyjne działki w pobliżu przyszłego parku rozrywki znalazły już nowych nabywców, którymi są inwestorzy z całej Polski. Świadczy to o dużym potencjale inwestycyjnym tej okolicy.

To jednak tylko plany na przyszłość. Jak już wspomniano kluczowym problemem lokalnych przedsiębiorców „tu i teraz" są z jednej strony drastycznie rosnące koszty prowadzenia działalności gospodarczej, z drugiej zaś – malejąca dostępność wykfalifikowanych pracowników. Mimo rosnących wskaźników przedsiębiorczości i zatrudnienia dużym problemem obszaru LSR pozostaje jednak bezrobocie.

Powiat gryficki charakteryzuje się **stopą bezrobocia wyższą niż średnio w kraju i województwie**. Mimo znacznych postępów w tym zakresie w latach poprzednich, nadal ponad 1,3 tys. osób mieszkających na obszarze LGD Gryflandia ma status bezrobotnych zarejestrowanych. Najgorszy wynik z lat ubiegłych to

stopa bezrobocia wynosząca 26,8% w 2013 r. W porównaniu do tego 7,1% w roku 2022 wydaje się być świetnym wynikiem, ale nadal jest to sytuacja gorsza niż w województwie i kraju.

Tabela 4.5 Stopa bezrobocia w latach 2016-2022.

Stopa bezrobocia [%]	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
POLSKA	8,2	6,6	5,8	5,2	6,3	5,8	5,2
ZACHODNIOPOMORSKIE	10,9	8,5	7,4	6,8	8,4	7,3	6,7
Powiat gryficki	16,3	11,6	9,3	8,3	9,5	7,7	7,1

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Dużo dokładniejszy obraz sytuacji daje jednak porównanie liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w zestawieniu z liczbą wszystkich w wieku produkcyjnym. Wynika z niego jasno, że o ile problem bezrobocia wśród mężczyzn udało się znacznie ograniczyć, o tyle **odsetek bezrobotnych kobiet (grupa osób w niekorzystnej sytuacji) w wieku produkcyjnym jest wyraźnie wyższy niż średnio w kraju i województwie**. Świadczy to o konieczności kierowania szczególnego wsparcia do bezrobotnych pań i podjęcia specjalnych programów aktywizacji społeczno-zawodowej, dostosowanych do ich potrzeb i możliwości (np. przez elastyczne formy zatrudnienia, ułatwiające łączenie opieki z pracą zarobkową). Ale także o potrzebie wspierania kobiecej przedsiębiorczości, która także może przyczynić się do ograniczenia skali bezrobocia wśród mieszkanek powiaty gryfickiego.

Tabela 4.6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2016-2020.

Udział bezrobotnych zarejestrow. w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Ogółem, w tym:					mężczyźni		kobiety				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2020	2016	2017	2018	2019	2020
POLSKA	**5,6**	**4,6**	**4,2**	**3,8**	**4,6**	**5,0**	**4,0**	**6,4**	**5,4**	**5,0**	**4,4**	**5,3**
ZACHODNIO-POMORSKIE	**6,2**	**5,0**	**4,4**	**4,1**	**5,3**	**5,2**	**4,4**	**7,4**	**6,3**	**5,7**	**5,1**	**6,2**
Powiat gryficki	**7,9**	**5,6**	**4,4**	**3,9**	**4,9**	**6,5**	**3,1**	**9,5**	**7,3**	**6,2**	**5,6**	**7,1**
Brojce	9,2	6,6	4,7	4,2	5,3	6,9	3,3	12,2	8,8	7,4	6,6	7,9
Gryfice	7,7	5,5	4,3	3,8	4,7	7,0	2,9	8,6	6,9	5,8	5,1	6,9
Karnice	10,7	8,0	5,8	5,1	6,3	9,1	4,4	12,5	9,9	7,9	7,1	8,8
Płoty	8,9	6,6	5,3	5,0	5,8	6,9	3,3	11,3	9,5	8,2	7,5	9,0
Rewal	8,1	5,8	3,6	3,1	4,5	7,8	3,4	8,4	6,2	3,7	3,5	5,9
Trzebiatów	6,4	4,2	3,9	3,2	4,2	4,7	2,9	8,5	5,9	5,7	5,0	5,9

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Dane w tabeli powyżej wyraźnie wskazują, że to oferty zatrudnienia skierowane do **kobiet** są dużo bardziej pożądane. W 2020 r. na terenie powiatu gryfickiego bez pracy pozostawało 7,1% kobiet w wieku produkcyjnym (w Polsce – 5,3%, w województwie – 6,2%). Wynik każdej gminy członkowskiej LGD Gryflandia był gorszy niż średnio w Polsce, a w 4 gminach przekroczył też średnią wojewódzką. Jedynie w gminach nadmorskich (Rewal, Trzebiatów) odsetek bezrobotnych pań był nieco niższy.

Wyjątkowym elementem struktury bezrobotnych na terenie powiatu gryfickiego jest **najniższy w całym województwie udział długotrwale bezrobotnych poszukujących pracy (grupa osób w niekorzystnej sytuacji)** - osób pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w liczbie bezrobotnych zarejestrowanych. Z drugiej strony odsetek ten jest na koniec 2021 r. prawie równy wieloletniemu maximum z 2013 r. i wynosi 31,1%, co może sygnalizować narastające problemy na lokalnym rynku pracy.

Poza problemem ze znalezieniem pracy, dużym wyzwaniem pozostaje też **niski poziom średniego wynagrodzenia**. W firmach zatrudniających co najmniej 10 osób przeciętne wynagrodzenie brutto wzrosło na obszarze powiatu gryfickiego z 77,7% w 2016 r. do 79,1% średniej krajowej w roku 2021. Poprawa jest niewielka, ale większa niż średnio w województwie zachodniopomorskim.

Tabela 4.7 Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) w latach 2016-2021.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ZACHODNIOPOMORSKIE	92,0	91,7	91,7	92,1	92,3	92,5
Powiat gryficki	77,7	77,3	78,1	78,2	79,5	79,1

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

W momencie pisania poprzedniej LSR bezrobocie i ubóstwo (wynikające z problemów na rynku pracy) były głównymi powodami **korzystania z systemu pomocy społecznej** na terenie powiatu gryfickiego. Łącznie odsetek osób pobierających takie świadczenia wyniósł w 2016 r. 9,8% mieszkańców powiatu gryfickiego. Pięć lat później odsetek ten spadł do 5,2%, ale nadal pozostaje powyżej średniej krajowej i wojewódzkiej. Na obszarze 4 z 6 gmin powiatu stanowi to nadal poważny problem, w szczególności w gminie Brojce (najwyższy odsetek) i gminie Gryfice (najmniejsza dynamika spadku). Beneficjentami tej pomocy są głównie mieszkańcy miejscowości gdzie wcześniej funkcjonowały PGR-y.

Tabela 4.8 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2016-2021.

Zasięg korzystania z pomocy społecznej [%]	2016	2017	2018	2019	2020	2021
POLSKA	**6,5**	**5,7**	**5,1**	**4,6**	**4,2**	**3,7**
ZACHODNIOPOMORSKIE	**6,9**	**6,0**	**5,4**	**4,8**	**4,3**	**3,9**
Powiat gryficki	**9,8**	**8,5**	**7,7**	**6,6**	**5,9**	**5,2**
Brojce (2)	23,1	21,6	20,3	18,2	16,7	14,5
Gryfice (3)	9,7	9,1	8,3	7,0	6,2	5,9
Karnice (2)	12,3	8,3	7,3	7,3	7,0	5,5
Płoty (3)	11,2	10,0	8,5	7,6	6,4	5,4
Rewal (2)	4,9	4,8	4,3	3,0	2,5	2,1
Trzebiatów (3)	6,4	4,6	4,4	3,5	3,4	2,8

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Świadczy to o **zagrożeniu wykluczeniem społecznym mieszkańców** i wymaga podjęcia działań na rzecz integracji i aktywizacji tej grupy mieszkańców. Co ważne, działania te powinny być kierowane w inną stronę niż w poprzednim okresie strategicznym. W związku z poprawą sytuacji na lokalnym rynku pracy zmieniła się hierarchia najczęstszych powodów przyznawania świadczeń.

Najczęstszym powodem wciąż jest **ubóstwo**, choć liczba osób pobierających zasiłki z tego powodu zmniejszyła się prawie o połowę (z 1415 osób w 2016 r. do 808 w roku 2021). Drugim najczęstszym powodem było **bezrobocie**, ale tu spadki były tak silne, że w 2021 r. był to dopiero czwarty pod względem częstotliwości powód przyznania świadczeń przez ośrodki pomocy społecznej.

W ostatnich latach dużo większą skalą problemów okazały się bowiem **długotrwała lub ciężka choroba** (782 osoby w 2021 r.) **oraz niepełnosprawność** (636 osób w 2021 r.). Pokazuje to wyraźnie, że nastąpiła istotna zmiana trendów lokalnych, a nowa oferta usług powinna im wyjść naprzeciw. Wzrost odsetka osób cierpiących na choroby przewlekłe i osób z niepełnosprawnością (grupa osób w niekorzystnej sytuacji) może się wiązać ze wzrostem średniego wieku mieszkańców i zwiększającym się odsetkiem seniorów w populacji (wraz z wiekiem rośnie bowiem ryzyko takich schorzeń). Tym niemniej, konieczna będzie rozbudowa systemu opieki tak, aby stan zdrowia czy niepełnosprawność nie oznaczały wykluczenia z życia społeczno-zawodowego.

Ostatnim częstym powodem korzystania z zasiłków jest **bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych** i prowadzenia gospodarstwa domowego – z pomocy takiej korzystało w 2021 r. 249 osób. Także w przypadku tej kategorii widać jednak wyraźny spadek w stosunku do 2016 r.

Tabela 4.9 Powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej na terenie powiatu gryfickiego w latach 2016-2021.

Powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ubóstwo	1 415	1 286	1 136	962	927	808
długotrwała lub ciężka choroba	979	1 017	981	801	836	782
niepełnosprawność	933	892	847	767	770	636
bezrobocie	1 273	998	704	630	564	512
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	576	576	551	406	367	249

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wzrost odsetka osób chorych i z niepełnosprawnościami (grupa osób w niekorzystnej sytuacji) wśród wszystkich objętych pomocą GOPS/MOPS mógłby sugerować zwiększenie nakładów na grupę najstarszych mieszkańców. Co prawda na terenie powiatu gryfickiego **działalność na rzecz seniorów** prowadzą kluby seniora, Uniwersytety Trzeciego Wieku, koła emerytów i rencistów oraz placów zapewniające wsparcie stacjonarne (domy pomocy społecznej oraz placówki prywatnego pobytu) jednakże są one w stanie zaspokoić tylko podstawowe potrzeby. W drodze przeprowadzonych konsultacji społecznych wykazano szereg braków w zakresie aktywizacji i integracji osób starszych, które należy wspierać.

Istniejący na obszarze LGD Gryflandia potencjał społeczny nie jest w pełni wykorzystywany. Przyczyn należy upatrywać w m.in. **ograniczonym dostępie do systematycznych działań edukacyjnych, animacyjnych i koordynacyjnych**. Wskazuje to na potrzebę wzmocnienia kompetencji liderów lokalnych oraz rozwoju mechanizmów współpracy międzysektorowej, które umożliwią skuteczniejsze angażowanie społeczności lokalnych w działania na rzecz m.in. bezpieczeństwa i gotowości cywilnej.

Analiza sytuacji społecznej obszaru wykazuje deficyty w zakresie kompetencji praktycznych mieszkańców, w szczególności dotyczących **reagowania w sytuacjach kryzysowych, udzielania pierwszej pomocy, bezpieczeństwa cyfrowego oraz krytycznej oceny informacji.** Niedostateczny poziom tych kompetencji zwiększa podatność społeczności lokalnych na skutki zagrożeń i kryzysów, a także ryzyko wykluczenia informacyjnego i społecznego.

Jednocześnie obserwuje się ograniczony dostęp do oferty edukacji pozaformalnej i nieformalnej, szczególnie na obszarach wiejskich. Utrudnia to realizację idei uczenia się przez całe życie oraz dostosowywanie kompetencji mieszkańców do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych, sytuacji geopolitycznej i sytuacji na rynku pracy. **Deficyty te są szczególnie widoczne wśród osób starszych, osób samotnych, rodzin z dziećmi, oraz mieszkańców o niskich kompetencjach cyfrowych**.

Dodatkowo szczegółowe dane pokazują, że problem na obszarze LGD Gryflandia nie ograniczają się wyłącznie do obszarów przedstawionych powyżej. Konieczne jest również wsparcie osób młodych. Kiedy porównamy zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych grupach wiekowych (przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny) to okazuje się, że **największy odsetek osób korzystających z zasiłków występuje wśród dzieci i młodzieży**. I to zarówno w 2016 r., jak i 2021 r. Dodatkowo, to właśnie wśród osób w wieku przedprodukcyjnym występuje największe (niekorzystne) odchylenie od średniej wojewódzkiej i krajowej. O ile w przypadku osób pracujących i seniorów z terenu powiatu gryfickiego po zasiłki sięgało w 2021 r. średnio o 1-1,25 p.p. więcej niż w regionie i kraju, to w przypadku osób młodych ta różnica jest prawie 3 razy wyższa (2,9 p.p.).

Tabela 4.10 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg. grup wieku w latach 2016-2021.

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg. grup wieku [%]	Wiek:					
	przedprodukcyjny		produkcyjny		poprodukcyjny	
	2016	2021	2016	2021	2016	2021
POLSKA	12,2	6,1	5,8	3,4	3,2	2,7
ZACHODNIOPOMORSKIE	12,7	6,0	6,3	3,5	4,0	3,2
Powiat gryficki	19,2	8,9	8,6	4,5	4,3	4,2

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Osoby niepełnoletnie otrzymują najczęściej zasiłek rodzinny – uzależniony od kryterium dochodowego i stanowiący wskaźnik zagrożenia wykluczeniem społecznym ze względu na niskie dochody w gospodarstwie domowym. Powiat gryficki od lat charakteryzuje **udział dzieci objętych zasiłkiem rodzinnym** w łącznej liczbie dzieci w tym wieku **znacznie przekraczający średnią** ogólnopolską i wojewódzką.

W 2021 r. średnio **co piąte dziecko w Polsce wychowywało się jako objęte zasiłkiem rodzinnym**, zaś **w powiecie gryfickim było to co czwarte**. W trzech gminach obszaru LSR odsetek ten oscyluje wokół 30% (Brojce, Płoty, Karnice). Jedyną gminą, w której wskaźnik ten jest wyraźnie lepszy (nawet na tle kraju) jest gmina Rewal.

Tabela 4.11 Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w latach 2016-2021.

Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku						
[%]	2016	2017	2018	2019	2020	2021
POLSKA	**29,4**	**29,3**	**29,4**	**27,0**	**22,6**	**19,4**
ZACHODNIOPOMORSKIE	**27,0**	**26,7**	**27,0**	**24,8**	**20,7**	**17,7**
Powiat gryficki	**37,6**	**37,3**	**37,2**	**34,8**	**29,7**	**25,4**
Brojce (2)	51,5	52,3	50,7	45,9	39,4	37,2

Gryfice (3)	35,8	35,9	37,2	34,8	29,5	24,4
Karnice (2)	45,0	45,1	44,5	43,3	36,4	29,7
Płoty (3)	46,7	47,3	42,8	37,4	34,2	30,0
Rewal (2)	21,4	19,0	19,5	20,6	15,4	11,9
Trzebiatów (3)	32,1	30,8	31,7	30,7	25,9	23,1

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tak wysoki zasięg zasiłku rodzinnego wśród najmłodszych może negatywnie wpływać na ich szanse edukacyjne i życiowe. Zjawisko to wskazuje na utrzymujące się problemy się problemy społeczno-ekonomiczne części gospodarstw domowych na obszarze LSR oraz potrzebę wzmacniania kapitału społecznego i kompetencji mieszkańców.

Jednocześnie, w związku ze zmianą zakresu wsparcia przewidzianego w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), działania realizowane w ramach LSR będą koncentrować się na mieszkankach i mieszkańcach obszaru objętego LSR będących osobami dorosłymi. Wsparcie obejmować będzie w szczególności rozwój kompetencji (w tym kompetencji cyfrowych), podnoszenie i zmianę kwalifikacji, społecznych i obywatelskich oraz działania wpisujące się w ideę uczenia się przez całe życie.

Niestety, **stworzenie atrakcyjnego zaplecza** do działań dla najmłodszych **wymaga ciągłych nakładów inwestycyjnych** ze strony lokalnych samorządów. Istniejące zaplecze trzeba remontować, doposażać i modernizować, a z biegiem lat – wymieniać na zupełnie nowe. Dodatkowo, z każdym rokiem rosną wymogi techniczne wobec rozmaitych obiektów i znaczenie ich efektywności energetycznej. Bez niezbędnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej nie da się zaproponować mieszkańcom ciekawych aktywności.

Tymczasem na obszarze LSR występują liczne potrzeby lokalne w zakresie zapewnienia warunków do rozmaitych spotkań i aktywności mieszkańców. Niestety, gminy powiatu gryfickiego muszą się mierzyć z ograniczonymi możliwościami budżetowymi. W ostatnich latach bardzo powoli rósł bowiem tzw. wskaźnik G (wskaźnik dochodów podatkowych na 1 mieszkańca w podziale na gminy, publikowany przez Ministerstwo Finansów). **Średnia arytmetyczna wskaźnika G dla poszczególnych gmin LGD na 2020 rok wyniosła 2 269,96 zł**. Co ważne, 5 na 6 gmin objętych LSR uzyskało wynik niższy niż średnio w Polsce (wskaźnik Gg dla kraju na 2020 to 1 956,15 zł), a średni wynik zawyża znacznie gmina Rewal. Na 2022 rok prognozowany jest lekki spadek średnich dochodów podatkowych gmin z obszaru LGD, choć średnia wartość w Polsce wzrosła.

Tabela 4.12 Wskaźnik G dla poszczególnych gmin obszaru LSR na lata 2020-2022.

Gmina:					**2020**	**2021**	**2022**
32	05	01	2	BROJCE	1 020,03	1 153,69	1 180,03
32	05	02	3	GRYFICE	1 448,11	1 579,26	1 592,55
32	05	03	2	KARNICE	1 881,90	1 748,43	1 793,60
32	05	04	3	PŁOTY	1 373,91	1 537,02	1 404,78
32	05	07	2	REWAL	6 266,83	6 363,55	6 311,58
32	05	08	3	TRZEBIATÓW	1 628,98	1 766,20	1 757,63
Średnia arytmetyczna LGD:					**2 269,96**	**2 358,03**	**2 340,03**
Średnia dla kraju (Gg):					**1 956,15**	**2 098,22**	**2 122, 33**

Źródło danych: Ministerstwo Finansów (za pośrednictwem domeny gov.pl).

Świadczy to rosnących trudnościach w finansowaniu inwestycji przez gminy zrzeszone w LGD. A teren ten musi sprostać nie tylko oczekiwaniom mieszkańców, ale także gości z całej Polski i wielu zakątków świata. **Co roku obszar powiatu odwiedza bowiem około 250-350 tysięcy gości**, co stawia go w polskiej czołówce. Liczba turystów, która skorzystała z noclegów na każdy 1000 ludności wyniosła w 2021 r. ponad 4,5 tysiąca, co **stanowi trzykrotność średniej wojewódzkiej i ośmiokrotność średniej ogólnopolskiej**.

Tabela 4.13 Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności w latach 2016-2021.

Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności						
[osoba]	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
POLSKA	783,52	832,57	882,40	929,18	468,31	584,34
ZACHODNIOPOMORSKIE	1 500,80	1 617,12	1 785,75	1 890,96	1 264,48	1 480,53
Powiat gryficki	3 761,86	4 038,30	4 708,10	5 267,06	3 682,48	4 651,08

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Przewaga obszaru LGD Gryflandia w zakresie wykorzystania potencjału turystycznego w stosunku do województwa i kraju wyraźnie się zwiększyła w latach 2016-2021. Potwierdza to, że dotychczasowy kierunek interwencji w zakresie ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz wsparcia dla firm w branży turystyki, gastronomii, rekreacji i czasu wolnego był słusznym wyborem i powinien być kontynuowany w niniejszej Strategii.

Potencjał turystyczny obszaru LSR widziany jest często tylko przez pryzmat bałtyckich plaż i znanych kurortów, jak Rewal, Pobierowo czy Mrzeżyno. Tymczasem turyści i mieszkańcy obszaru mogą korzystać ze znacznie większej liczby atrakcji, także przyrodniczych. Wystarczy wspomnieć, że na obszarze LSR znajduje się kilkanaście **różnych form ochrony przyrody**, a **na terenie każdej z gmin LGD** występuje przynajmniej jedna z nich.

Tabela 4.14 Formy ochrony przyrody na terenie LGD Gryflandia:

Gmina	Obszar ptasi Natura 2000	Obszar siedliskowy Natura 2000	Rezerwat przyrody lub jego otulina
Brojce		X	X
Gryfice		X	
Karnice	X	X	
Płoty		X	X
Rewal	X	X	X
Trzebiatów	X	X	X

Źródło danych: geoserwis GDOŚ.

Poza obiektami dziedzictwa przyrodniczego (do którego należałoby też zaliczyć pomniki przyrody), obszar LSR pełen jest także ważnych śladów przeszłości i **obiektów dziedzictwa kulturowego**. Są to głównie zabytkowe obiekty sakralne i cmentarze oraz parki, pałace i dwory, ale można tu też zobaczyć zamki, studnie, czy latarnie morskie. Ważnym elementem jest też dziedzictwo niematerialne – zwyczaje, tradycje, podania czy legendy.

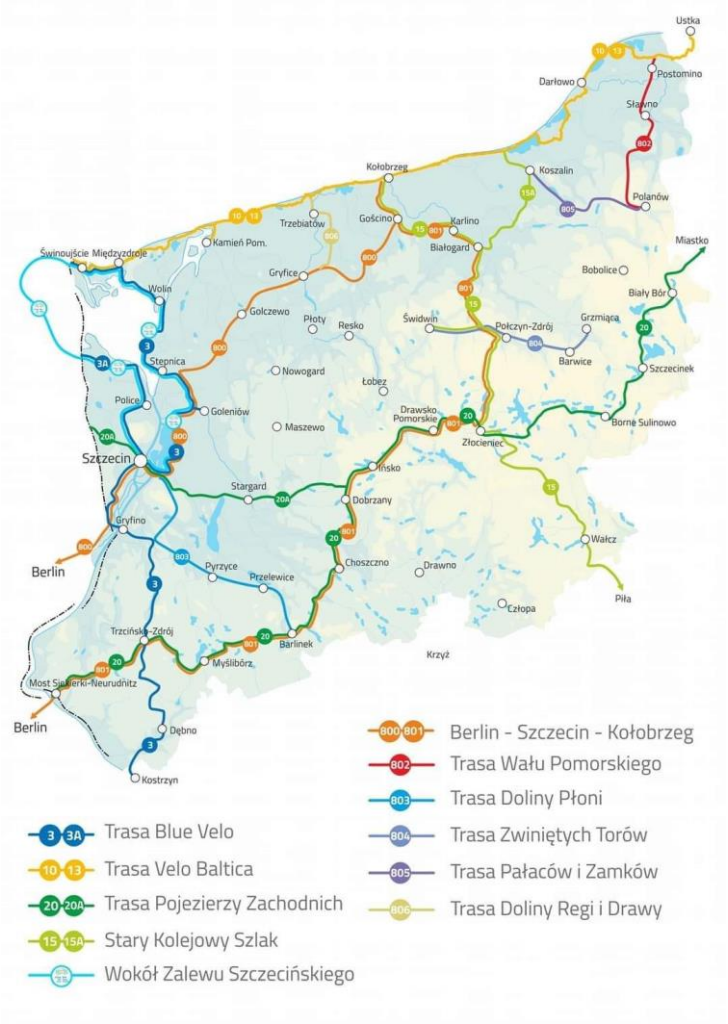
Łącznie cechy obszaru LSR składają się na **unikatowy potencjał rekreacyjno-turystyczny**, obejmujący turystykę wypoczynkową i aktywną. Mieszkańcy i osoby odwiedzające mogą korzystać z sieci tras rowerowych (nadmorska trasa Velo Baltica, plany budowy trasy Doliny Regi i Drawy przez Trzebiatów, czy pętli rowerowej Berlin-Szczecin-Kołobrzeg, która ma przebiegać przez Gryfice), spływów kajakowych, wędkowania, czy przejażdżek Nadmorską Koleją Wąskotorową na trasie Gryfice-Pogorzelica-Trzęsacz.

Turystyce i rekreacji sprzyja **bardzo dobry stan środowiska naturalnego** i wyraźna poprawa czystości wód w lokalnych rzekach (dzięki czemu odzyskały one swoją atrakcyjność dla wędkarzy i kajakarzy). Brak uciążliwego przemysłu i firm poważnie zagrażających środowisku naturalnemu jest cennym zasobem obszaru, który wymaga dalszej ochrony. Wyzwania środowiskowe stanowią bowiem coraz większe zagrożenie nie tylko dla obszarów nadmorskich. LGD Gryflandia planuje więc wspierać podmioty i projekty, które będą uwzględniać w swoich działaniach elementy ekologii i działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego.

Plany budowy Rodzinnego Parku Rozrywki Hossoland powinny zwiększyć nacisk na **rozwój atrakcji dla rodzin z dziećmi** – to one będą bowiem główną grupą docelową nowego obiektu. Przyjazd do parku rozrywki może wiązać się z dłuższym pobytem na obszarze LGD Gryflandia, o ile uda się stworzyć ciekawą i różnorodną ofertę dla tego typu odwiedzających. Okołoturystyczne inwestycje w infrastrukturę i atrakcje dla najmłodszych wpłyną też pozytywnie na jakość życia tutejszych dzieci i młodzieży, dając im dostęp do nowej i ulepszonej oferty spędzania czasu wolnego.

Ponadto, w toku konsultacji społecznych mieszkańcy wskazali, że zależy im na bardziej **równomiernym przestrzennie rozwoju oferty rekreacyjno-turystycznej**. Obecnie gros takich obiektów i firm działa w wąskim pasie wzdłuż Bałtyku, a im dalej od morza, tym skromniejsza oferta. Szansą na przełamanie tego trendu jest lokowanie dużych atrakcji poza pasem nadmorskim (np. Hossoland w gminie Brojce, 30 km od plaż) i wsparcie powstawania atrakcji liniowych (szlaki, ścieżki, trasy), które rozciągałyby się na cały obszar LSR.

Grafika 4.1 Planowana sieć tras rowerowych w województwie zachodniopomorskim:

Źródło: UMWZ

Kluczowym potencjałem, który będzie wykorzystywany w procesie wdrażania nowej LSR w szczególności w procesie budowania gotowości cywilnej, będzie aktywność tutejszych **mieszkańców, liderów lokalnych i organizacji społecznych, pozarządowych**. W ostatnich latach wyraźnie wzrosła aktywność społeczna na obszarze LSR. Także dzięki działaniom LGD Gryflandia wzrósł poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne.

Konieczne jest jednak dalsze wsparcie w ramach aktywizacji i włączenia społecznego mieszkańców tak, aby podtrzymać dotychczasowe działania i ich efekty oraz zachęcać kolejne grupy mieszkańców do wspólnego działania na rzecz swoich miejscowości.

Poważnym problemem w tym zakresie są środowiska zagrożone wykluczeniem społecznym (przede wszystkim miejscowości, w których dawniej działały **PGRy**), w których bardzo ciężko prowadzi się działania włączeniowe czy aktywizacyjne. Ponadto, miejscowości te borykają się z tak dużą liczbą problemów (przestrzennych, funkcjonalnych, społecznych, gospodarczych i środowiskowych), że wymagają interwencji o dużo większej skali, niż jest w stanie zapewnić LGD. Wiele osób mieszkających w miejscowościach, w których niegdyś funkcjonowały PGR-y potrzebuje wzmocnienia kompetencji. W ramach środków EFS+ planowane są działania, które będą adresowane m.in. do osób mieszkających w miejscowościach popegeerowskich.

Podsumowując, jako grupy **osób w niekorzystnej sytuacji** należy wskazać w ramach PS WPR:

- osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów,
- kobiety,
- osoby poszukujące zatrudnienia, w tym mieszkańców osiedli po - PGR.

Ponadto, analiza obszaru pozwoliła również na określenie **2 grup docelowych:**

- osoby młode do 25 r. ż
- seniorzy ,

Jednocześnie w przypadku działań finansowanych ze środków EFS+ grupę docelową stanowią mieszkanki i mieszkańcy obszaru objętego LSR (osoby dorosłe).

Wnioski z przeprowadzonej analizy potrzeb i potencjału wskazują również, że kolejnym kluczowym wyzwaniem dla obszaru LSR jest zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, w szczególności wśród osób biernych zawodowo, bezrobotnych, ludzi młodych oraz seniorów. Zidentyfikowane potrzeby obejmują konieczność wzmocnienia działań w zakresie aktywizacji tych grup, w tym poprzez rozwój kompetencji umożliwiających ich większą samodzielność, adaptacyjność oraz aktywne uczestnictwo w życiu społeczno-gospodarczym.

Analiza wskazuje na potrzebę zwiększenia dostępu do zróżnicowanej oferty edukacyjnej i rozwojowej, odpowiadającej na zmieniające się wymagania rynku pracy, w tym w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji, rozwijania kompetencji cyfrowych oraz umiejętności o charakterze przedsiębiorczym. Szczególnego znaczenia nabiera wspieranie uczenia się przez całe życie, zwłaszcza w kontekście osób pozostających poza rynkiem pracy oraz grup o utrudnionym dostępie do usług edukacyjnych, co wynika m.in. z rozproszonej struktury osadniczej obszaru LSR.

Jednocześnie pozostałe wnioski z analizy potrzeb pozostają aktualne i obejmują w szczególności konieczność wspierania rozwoju przedsiębiorczości, w tym zakładania i rozwijania działalności gospodarczej, a także wykorzystania i wzmacniania potencjału turystycznego obszaru LGD. Potencjał ten, wskazywany przez mieszkańców jako jeden z głównych zasobów rozwojowych, powinien być rozwijany z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań przy jednoczesnym dostosowaniu do nowych wyzwań środowiskowych i klimatycznych.

Uzupełnieniem powyższych potrzeb jest zidentyfikowana w toku realizacji LSR konieczność wzmocnienia kompetencji mieszkańców w zakresie funkcjonowania w warunkach zmieniającego się otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym zwiększenia ich zdolności adaptacyjnych oraz przygotowania do reagowania w sytuacjach kryzysowych. Doświadczenia ostatnich lat wskazują, że szczególnie na obszarach wiejskich istotne jest wzmacnianie umiejętności pozwalających na elastyczne dostosowanie się do zmian oraz aktywne radzenie sobie z nowymi wyzwaniami.

W tym kontekście rozszerzenie zakresu działań skierowanych do mieszkańców o komponent związany z rozwojem kompetencji, uczeniem się przez całe życie oraz zwiększaniem zdolności do zmiany kwalifikacji i mobilności zawodowej stanowi odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby obszaru.

Należy przy tym podkreślić, że kierunek ten wynika bezpośrednio ze zmiany programu Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego, która określiła nowe ramy interwencji dla środków EFS+ (w szczególności w ramach celu EFS+.CP4.G). Jednocześnie jest on spójny z wynikami przeprowadzonej diagnozy i konsultacji społecznych, w zakresie potrzeby zwiększenia aktywności mieszkańców, rozwoju ich kompetencji oraz lepszego wykorzystania lokalnych potencjałów gospodarczych, w tym potencjału turystycznego.

Rozdział 5. Spójność komplementarność i synergia:

Lokalna Strategia Rozwoju to **spójny zestaw operacji** mających na celu zaspokojenie lokalnych potrzeb, który przyczynia się do osiągnięcia celów UE odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju.

Na obszarze działania LGD realizowane będą **działania finansowane z dwóch funduszy**. RLKS w ramach Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego na lata 2021-2027 - EFS+ służyć będzie realizacji celu EFS+.CP4.G Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowanie na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki zawodowej i wspieranie możliwości zawodowej. Natomiast podejście LEADER będące instrumentem RLKS w ramach EFRROW będzie realizować cele szczegółowe w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w tym przede wszystkim promowanie zatrudnienia, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki.

Niezależnie od możliwości wsparcia w ramach RLKS ze środków dostępnych w LSR, beneficjenci działań LSR będą mogli aplikować również o inne środki wsparcia zewnętrznego. W LSR wprowadzono zatem mechanizmy zapewniające spójność i komplementarność wsparcia.

Komplementarność, spójność i synergia LSR będzie realizowana w **dwóch etapach**, na etapie **programowania oraz wdrażania** Lokalnej Strategii Rozwoju. Na etapie programowania komplementarność, spójność i synergia zostały zapewnione przy tworzeniu LSR i określaniu jej zakresu tematycznego. Przeprowadzone konsultacje i współudział szerokiego grona partnerów w procesie powstawania LSR pozwolił na zintegrowanie lokalnych środowisk, które dostrzegają w realizacji strategii szanse na rozwiązanie kluczowych dla siebie i całego regionu problemów. Dotyczy to zarówno sektora publicznego, społecznego - reprezentowanego przez szereg lokalnych stowarzyszeń, jak i przedsiębiorców reprezentujących różne kierunki rozwoju.

W toku konsultacji społecznych **wskazano wraz z mieszkańcami najpilniejsze potrzeby i wybrano obszary**, na których koncentrować ma się nowa LSR. Pod uwagę wzięto też możliwości finansowania inicjatyw w ramach innych programów (regionalnego, krajowych itp.) w taki sposób, aby nie powielać dostępnego wsparcia, a raczej uzupełniać istniejące możliwości o elementy istotne z punktu widzenia LSR.

Skuteczne zarządzanie rozwojem lokalnym wymaga koordynacji podejmowanych działań na szczeblu lokalnym z warunkami tworzonymi przez **dokumenty strategiczne** wyznaczające kierunki rozwoju regionów, a nawet kraju. W przypadku Lokalnej Strategii Rozwoju w poszczególnych celach zintegrowano działania podejmowane przez sektor publiczny, gospodarczy i społeczny. LSR jest spójna z poszczególnymi dokumentami strategicznymi dla obszaru działania LGD na poziomie gmin członkowskich, powiatu i województwa zachodniopomorskiego.

Podstawowymi dokumentami programowymi, z którymi Lokalna Strategia Rozwoju jest zgodna są:

Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027 w zakresie COOP(77) – Współpraca, obszar interwencji: I 13.1. - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). Realizowany wskaźnik: O.31. Liczba wspartych lokalnych strategii rozwoju (LEADER) lub działań przygotowawczych

Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021 – 2027 cel szczegółowy: EFS+.CP4.G Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany

kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowanie na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki zawodowej i wspieranie możliwości zawodowej.

Realizowanie wskaźniki:

produktu – WLWK - PLAGO01 Liczba osób objętych wsparciem w dziedzinie gotowości cywilnej, w przemyśle obronnym lub dziedzinie cyberbezpieczeństwa,

produktu – WLWK – PL0CO04 – Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność,

rezultatu – WLWK - PLAGCR01 Liczba osób, które podniosły umiejętności lub kompetencje lub nabyły kwalifikacje w dziedzinie gotowości cywilnej, w przemyśle obronnym lub dziedzinie cyberbezpieczeństwa.

Zadania przyjęte do realizacji w LSR są **spójne ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030** w zakresie następujących celów:

1. Cel strategiczny – Otwarta społeczność, przede wszystkim cel kierunkowy 1.2 Włączenie społeczne i zapewnienie szans rozwojowych wszystkim mieszkańcom regionu;
2. Cel strategiczny – Dynamiczna gospodarka, przede wszystkim cel kierunkowy 2.2 Wzmocnienie gospodarki wykorzystującej naturalne potencjały regionu;
3. Cel strategiczny – Sprawny samorząd, przede wszystkim cel kierunkowy 3.3 Zapewnienie zintegrowanej i wydolnej infrastruktury.

Cel 1. Rozwój potencjału turystyczno-rekreacyjnego obszaru LSR wykazuje spójność z następującymi dokumentami:

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030:
Cel: 1.1.2. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, Cel: 2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030
Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska, Kierunek interwencji: II.3. Rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast
Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030:
Cel 2.2 Wzmocnienie gospodarki wykorzystującej naturalne potencjały regionu, Cel 3.2 Rozwój obszarów pozaaglomeracyjnych
Strategia Rozwoju Powiatu Gryfickiego na lata 2020-2030:
Cel strategiczny: Rozwój Gospodarczy i Infrastrukturalny przy Wykorzystaniu Potencjału Powiatu, Program operacyjny 1.3: Rozwój turystyki
Strategia Rozwoju Gminy Trzebiatów do roku 2030:
Cel strategiczny 3: Wzmacnianie dziedzictwa kulturowego poprzez rozwój usług turystycznych, 3.2 Zwiększenie potencjału turystycznego
Strategia Rozwoju Gminy Karnice na lata 2021–2028:
Cel strategiczny III Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i wzrost atrakcyjności turystycznej gminy
Strategia Rozwoju Gminy Brojce do roku 2025:
Cel strategiczny: Poprawa warunków do rozwoju turystyki i kultury w gminie oraz ochrona dziedzictwa kulturowego, cel operacyjny 1. Rozwijanie i poprawa jakości infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.
Strategia Rozwoju Gminy Gryfice na lata 2005-2024:
Cel strategiczny 3 Zapewnienie mieszkańcom rozwoju społeczno-kulturalnego, cel szczegółowy 5 Wsparcie rozwoju rynku pracy i przeciwdziałanie bezrobociu.

Cel 2. Aktywna integracja na obszarze LSR koresponduje z następującymi dokumentami:

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030:
Cel: 1.1.2. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją,
Cel: 2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030:
Cel szczegółowy III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa, Kierunek interwencji: III.3 Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi
Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030:
Cel 1.2 Włączenie społeczne i zapewnienie szans rozwojowych wszystkim mieszkańcom regionu
Strategia Rozwoju Powiatu Gryfickiego na lata 2020-2030:
Cel strategiczny 3: Promocja i ochrona zdrowia oraz włączenie społeczne, Program operacyjny 3.7: Uczenie się przez całe życie
Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Gryfickim na lata 2017-2025:
Priorytet 2. Problemy społeczne, Cel szczegółowy: 2.9. Działać w kierunku pozyskania pozabudżetowych środków finansowych na realizację zadań z zakresu polityki społecznej powiatu gryfickiego
Strategia Rozwoju Gminy Karnice na lata 2021–2028:
Cel strategiczny II Aktywizacja społeczna mieszkańców gminy i wzrost ich bezpieczeństwa
Strategia Rozwoju Gminy Brojce na lata 2026-2036:
Cel strategiczny: Wzrost poziomu aktywności i bezpieczeństwa mieszkańców oraz wspieranie lokalnej społeczności w samodzielnym rozwiązywaniu problemów, cel operacyjny: 5. Poprawa świadomości mieszkańców w zakresie zagrożeń.
Strategia Rozwoju Gminy Gryfice na lata 2005-2024:
Cel strategiczny 3 Zapewnienie mieszkańcom rozwoju społeczno-kulturalnego, cel szczegółowy 2.1 Ochrona i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 – 2025 – Gmina Gryfice:
Cel strategiczny Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanym: bezrobociem, ubóstwem, bezdomnością i uzależnieniami, cel operacyjny Podejmowanie działań służących ograniczeniu skali bezrobocia i ubóstwa
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Płoty na lata 2026-2030:
Cel strategiczny IV Włączenie osób starszych i niepełnosprawnych w życie społeczne gminy
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brojce na lata 2015 – 2025:
Cel strategiczny nr 4 Ułatwienie funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych (np. kierunek działania: wykorzystanie wiedzy i doświadczenia osób starszych przy prowadzeniu świetlic, kółek zainteresowań i innych projektów)
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Karnice na lata 2016 – 2025:
Cel strategiczny nr 1: Wspieranie i wzmocnienie pozycji rodziny – zapobieganie kryzysom w rodzinie, wspieranie rodzin będących w kryzysie, niwelowanie skutków kryzysu w rodzinie, edukacja w zakresie wpływu rodziny na funkcjonowanie poszczególnych jej członków
Cel strategiczny nr 3: Ułatwienie funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych
Cel strategiczny nr 6: Organizowanie życia społecznego
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rewal na lata 2017-2025:
Cel strategiczny 2: Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju oraz rozwój bezpieczeństwa publicznego
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Trzebiatów na lata 2021 – 2030:
III.1. Cel szczegółowy: Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem poprzez prowadzenie działań wspierających, informacyjnych i promocyjnych
IV. 2. Cel szczegółowy: Rozwój i budowa systemu wsparcia dla osób starszych w gminie Trzebiatów
Strategia Rozwoju Gminy Trzebiatów do 2030 roku:
Cel strategiczny I: Aktywni i zdrowi mieszkańcy gminy Trzebiatów

Cel operacyjny 1.2: Promowanie aktywnego spędzania wolnego czasu

Rzetelna **analiza dokumentów strategicznych** pozwoliła na lepsze wpasowanie przyjętych priorytetów rozwoju określonych w LSR w kierunki rozwoju przyjęte przez samorządy lokalne i regionalne. Dzięki poznaniu założeń niniejszych dokumentów, członkowie LGD posiedli lepszą orientację, jakie konkretne problemy są najbardziej istotne dla społeczności lokalnej i środowiska, w którym żyją, a także – jak je rozwiązać. Wiedza ta pomogła w wyborze kwestii kluczowych dla regionu – po to, aby przygotowana LSR miała charakter spójny i komplementarny w stosunku do działań już podjętych przez inne podmioty. Dzięki takiemu postępowaniu, LGD nie powtórzy działań podjętych już przez inne podmioty, a jednocześnie możliwe będzie uzyskanie synergicznych efektów działań komplementarnych w stosunku do projektów realizowanych przez inne podmioty.

Cele i przedsięwzięcia określone w LSR wynikają z diagnozy obszaru i wniosków płynących z prac nad przygotowaniem analizy potrzeb i potencjałów oraz dostosowania dokumentów wyższego szczebla, w tym do obowiązujących zasad realizacji programów, wytycznych oraz przepisów prawa europejskiego, krajowego. Są one ze sobą **ściśle powiązane**, a rola LGD, jako lidera wdrażania LSR zapewnia realizację podejścia w sposób spójny, komplementarny i synergiczny.

Spójność, komplementarność i synergia w ramach LSR dotyczy przede wszystkim działań prowadzonych w ramach określonych grup problemów/działań zwanych przedsięwzięciami. W ramach niniejszej strategii planuje się realizację przedsięwzięć, które w efekcie mają się przyczynić do realizacji celów i osiągnięcia określonej wizji obszaru. Spójność, komplementarność i synergia w ramach LSR dotyczy również związków między różnymi partnerami społecznymi, gospodarczymi i publicznymi zaangażowanymi w rozwój lokalny obszaru.

We wszystkich przedsięwzięciach zakłada się **udział przedstawicieli różnych sektorów** w podejmowaniu działań, inwestycji ukierunkowanych na osiągniecie wspólnych celów rozwoju obszaru. Działania wdrażane w ramach LSR będą monitorowane przez LGD zarówno na etapie podejmowania decyzji o wyborze operacji zgodnych z LSR, jak i prowadzenia ewaluacji pod kątem osiąganych wskaźników produktów, rezultatów i oddziaływania na rozwój obszaru.

Opracowana strategia zakłada realizację kolejnych celów poprzez konsekwentne wdrażanie wybranych przedsięwzięć. Istotą podejmowanych działań jest realizacja kolejnych przedsięwzięć w sposób **spójny i komplementarny**, z użyciem różnych metod i zaangażowanych różnych sektorów i partnerów.

Powyższa analiza wskazuje na fakt, iż LSR ściśle łączy się ze wskazanymi dokumentami planistycznymi, ponieważ określone cele LSR mają swoje odzwierciedlenie we wskazanych strategiach. Komplementarność wskazanych dokumentów została wykazana poprzez **wzajemne uzupełnianie się** w zakresie zdiagnozowanych potrzeb i określonych celów a co za tym idzie wskaźników. Ponadto, należy szczególną uwagę zwrócić na fakt synergii, która zachodzi pomiędzy wskazanymi dokumentami planistycznymi z obszaru LSR, ponieważ współdziałanie wynikające z dokumentów planistycznych w zakresie spójnych problemów, grup docelowych, celów i planowanych projektów powoduje, że będą to działania skuteczniejsze niż pojedyncze projekty. Tutaj ogromną rolę odgrywa partnerstwo zarówno wewnątrz LGD jak i poza nią, w ramach różnych sektorów i grup interesów. Wymaga to integracji w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć, co będzie realizowane poprzez spójność terytorialną strategii, kierunków wskazanych w strategiach a dalej wdrażanie LSR oraz realizację Planu Komunikacji.

Cała LSR skupia się wokół dwóch najważniejszych problemów, które zostały zidentyfikowane na obszarze LGD. Wszystkie cele i przedsięwzięcia zostały bardzo dokładnie przemyślane w taki sposób, aby działania podejmowane przez przyszłych grantobiorców/wnioskodawców w ramach wszystkich zaproponowanych obszarów wywołały tzw. **efekt synergii**.

W ramach celu 1 zdefiniowano trzy przedsięwzięcia. W ramach tego celu połączone zostaną **różne**

metody, sektory i beneficjenci, których projekty będą wpisywały się w pewien cykl działań interwencyjnych. W ramach przedsięwzięcia 1.1, ze względu na jego zakres i konkursowy charakter, o dofinansowanie będą mogły ubiegać się osoby podejmujące działalność gospodarczą, a także podmioty już istniejące i chcące się rozwijać. Wspólnym mianownikiem łączącym wszystkich wnioskodawców będzie kierunek działania – rozwój usług turystycznych i rekreacyjnych z poszanowaniem środowiska. Przedsięwzięcie 1.2 dedykowane jest natomiast dla sektora publicznego a operacje w ramach tego przedsięwzięcia przyczynią się do poprawy dostępności infrastruktury publicznej, służącej rekreacji i/lub turystyce. Przedsięwzięcie 1.3 będzie miało charakter oddolnej inicjatywy, dlatego też będzie realizowane w formule projektu grantowego / operacji własnej **lub konkursu** i będzie dotyczyło promocji lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru LSR. Dedykowane jest głównie organizacjom pozarządowym. W ramach celu 1 spójność i komplementarność trzech przedsięwzięć przejawia się tym, że wspólnymi siłami przedstawiciele wszystkich sektorów będą podejmować nawzajem uzupełniające się działania, które w rezultacie mają spowodować rozwój potencjału turystycznego i rekreacyjnego.

W ramach celu 2 przewidziano dwa spójne tematycznie przedsięwzięcia: Przedsięwzięcie 2.1 Wzmacnianie gotowości cywilnej i odporności społeczności lokalnej na sytuacje kryzysowe na obszarze objętym LSR ukierunkowanymi na uzupełnienie deficytów w zakresie praktycznych umiejętności reagowania w sytuacjach kryzysowych (takich jak klęski żywiołowe, awarie infrastruktury, zagrożenia zdrowotne czy działania militarne), a także znajomości zasad udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. Projekty będą również obejmować przygotowanie ludności do właściwego zachowania w sytuacjach zagrożeń o charakterze masowym, wzmacnianie bezpieczeństwa cyfrowego i ochrony przed dezinformacją, rozwój kompetencji komunikacyjnych i organizacyjnych niezbędnych w działaniach pomocowych i sąsiedzkich, jak również zakup niezbędnego wyposażenia i infrastruktury bezpieczeństwa. Działania te będą stanowiły wsparcie w zakresie bezpieczeństwa dla mieszkanek i mieszkańców obszaru LSR, ze szczególnym uwzględnieniem oddolnych inicjatyw służących budowaniu umiejętności i kompetencji zwiększających gotowość cywilną. Zwiększenie udziału społeczności lokalnych w zarządzaniu rozwojem obszaru przyczyni się do wzrostu poziomu kapitału społecznego, w tym do zwiększenia partycypacji społecznej oraz szeroko rozumianej aktywności obywatelskiej. Przedsięwzięcie 2.2 będzie miało charakter oddolnej inicjatywy, dlatego też będzie realizowane w formule projektu grantowego / operacji własnej **lub konkursu**, – mieszkańcy będą mogli skorzystać z licznych aktywności i wziąć udział w atrakcyjnych przedsięwzięciach edukacyjnych, kulturalnych, aktywizacyjnych, integracyjnych, rekreacyjnych i sportowych. Zastosowane podejście spowoduje, że w rezultacie w tym celu zostaną podjęte spójne tematycznie działania, które z wykorzystaniem nieco innych narzędzi i różnych funduszy, w różny sposób angażujące społeczność lokalną przyczynią się do wzmacniania aktywną integrację oraz włączenia społecznego na obszarze LRS.

Chcąc jak najefektywniej wdrożyć Lokalną Strategię Rozwoju **LGD będzie szukało możliwości dywersyfikacji źródeł finansowania** wszystkich wykazanych celów i przedsięwzięć LSR poprzez aplikowanie o środki z innych źródeł unijnych (m.in. ze środków przeznaczonych na inne działania określone w FEPZ 2021-2027) i krajowych (m.in. konkursy na szczeblu gmin, powiatu, województwa i ministerstw właściwych) w celu realizacji przedsięwzięć określonych w LSR oraz celów statutowych.

Dzięki temu podmioty inne niż LGD mogą finansować swoje kierunki działań z budżetu LSR, a LGD może szukać innych źródeł finansowania zaplanowanych przedsięwzięć. Poza aspektem finansowym należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, że tego typu współpraca pomiędzy podmiotami na obszarze LSR przyczynia się do **rozwoju partnerstwa** tj. aspektu mającego kluczowe znaczenie w szerokim i innowacyjnym wdrażaniu LSR oraz pozostałych dokumentów planistycznych wskazanych powyżej.

Ponad to dzięki podejściu LEADER nastąpi **wsparcie niektórych grup beneficjentów w sposób odmienny od innych instrumentów** wsparcia, będzie możliwa realizacja projektów wychodzących poza granice administracyjne gmin i co ważne – zasada braku dominacji sektora publicznego. Stosowanie różnych metod wdrażania LSR pozwala na zróżnicowane podejście w odniesieniu do tematyki ogłaszanych naborów wniosków np. zastosowanie formuły grantowej znacznie upraszcza wdrażanie pomysłów lokalnych organizacji, liderów i innych podmiotów zarówno na etapie przyznawania pomocy, jak

i rozliczania ograniczając je do Biura, Rady i Zarządu LGD. Realizacja operacji w partnerstwie pozwala na objęcie wsparciem szerszej grupy odbiorców, a formuła konkursowa gwarantuje prawidłowe, zgodne z wszelkimi normami wdrożenie projektów oraz rozwój współpracy pomiędzy LGD, beneficjentami i Instytucją Zarządzającą.

Rozdział 6. Cele i wskaźniki:

W oparciu o analizę potrzeb i potencjałów obszaru LGD oraz wnioski z konsultacji społecznych sformułowano dwie kluczowe potrzeby, na których zostanie skoncentrowane wsparcie ze środków LSR:

1. **Wzmocnienie atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej** – obszar LGD jest jednym z wiodących pod względem liczby odwiedzających go turystów, ale ruch turystyczny koncentruje się w wąskim pasie nadmorskim, a sezon trwa tylko kilka miesięcy w roku. Konieczne jest wzmocnienie potencjału turystycznego także miejsc położonych dalej od Bałtyku i dążenie do bardziej równomiernego rozłożenia liczby odwiedzających. Nowe obiekty rekreacyjne poprawią też jakość życia tutejszych mieszkańców – będą mogli bowiem korzystać z bardziej atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego.
2. **Włączenie społeczne i aktywizacja mieszkańców poprzez rozwój kompetencji w zakresie gotowości cywilnej** - obszar Powiatu Gryfickiego, jako teren popegeerowski, nadal mierzy się z utrwalonymi postawami bierności zawodowej i społecznej, przekazywanymi międzypokoleniowo. Pomimo poprawy sytuacji na rynku pracy, część mieszkańców nie podejmuje aktywności zawodowej ani społecznej, co osłabia potencjał rozwojowy lokalnych wspólnot. W odpowiedzi na te wyzwania celem LSR jest wzmocnienie aktywności i zaangażowania mieszkańców poprzez rozwój kompetencji kluczowych dla funkcjonowania w sytuacjach kryzysowych oraz w życiu społecznym. Działania będą koncentrować się na kształceniu dorosłych w zakresie gotowości cywilnej, w szczególności poprzez podnoszenie umiejętności reagowania w sytuacjach zagrożeń, udzielania pierwszej pomocy, komunikacji kryzysowej, przeciwdziałania dezinformacji oraz budowania odporności psychicznej. Istotnym elementem będzie również wzmacnianie kompetencji społecznych i organizacyjnych mieszkańców, rozwój lokalnych sieci współpracy i wolontariatu oraz zwiększanie zaangażowania społeczności w działania na rzecz bezpieczeństwa i wzajemnego wsparcia. Realizacja celu przyczyni się do wzrostu poziomu kapitału społecznego, zwiększenia partycypacji obywatelskiej oraz budowania trwałej gotowości cywilnej na obszarze objętym LSR. Działania te wpisują się w ideę uczenia się przez całe życie, jako narzędzia poprawy jakości życia, zwiększania samodzielności mieszkańców oraz ich zdolności do reagowania na nowe wyzwania.

W odpowiedzi na te potrzeby sformułowano dwa cele LSR, które mają zostać osiągnięte w najbliższych latach. Do każdego celu przypisano przedsięwzięcia, które wskazują, jakie typy operacji będą wspierane z budżetu LSR.

Cel LSR	Przedsięwzięcie	Źródło finansowania	Zakres, grupa docelowa i tryb realizacji
1. Rozwój potencjału turystyczno-rekreacyjnego obszaru LSR	**1.1 Usługi turystyczne i rekreacyjne z poszanowaniem środowiska**	**350.000** PS WPR	podejmowanie i/lub rozwój działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych i rekreacyjnych; adresaci: **sektor gospodarczy** (osoby podejmujące działalność gospodarczą/podmioty prowadzące już działalność gospodarczą); tryb: konkurs
	1.2 Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	**1.140.000** PS WPR	poprawa dostępności infrastruktury publicznej, służącej rekreacji i/lub turystyce, w szczególności dedykowanej osobom młodym; adresaci: **sektor publiczny**; tryb: konkurs
	1.3 Promocja lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru LSR	**50.000** PS WPR	ochrona (zachowanie i promocja) lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych; adresaci: **sektor społeczny** (mieszkańcy, organizacje pozarządowe), **sektor publiczny**; tryb: projekt grantowy, operacja własna, **konkurs**
2. Aktywna integracja na obszarze LSR	**2.1. Wzmacnianie gotowości cywilnej i odporności społeczności lokalnej na sytuacje kryzysowe na obszarze objętym LSR(EFS+)**	**1.370.084.17** EFS+*	mieszkanki i mieszkańcy obszaru LSR (osoby dorosłe), tryb: projekt grantowy, koszty zarządzania i animacji
	2.2 Włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR	**210.000** PS WPR	przedsięwzięcia edukacyjne, kulturalne, aktywizacyjne, integracyjne, rekreacyjne i sportowe służące włączeniu społecznemu; adresaci: **sektor społeczny** (mieszkańcy, organizacje pozarządowe), **sektor publiczny**; tryb: projekt grantowy, operacja własna, **konkurs**

* wdrażanie LSR w kwocie 1 108 751,46 + zarządzanie 261 332,71

Cel 1. Rozwój potencjału turystyczno-rekreacyjnego obszaru LSR:

Dlaczego to wspieramy?

Obszar LSR charakteryzuje duży potencjał turystyczno-rekreacyjny i znaczne liczby odwiedzających gości. Niestety, zarówno standard infrastruktury publicznej, jak i zaplecze usług świadczonych przez sektor gospodarczy są niewystarczające. Poprawa atrakcyjności powiatu mogłaby zwiększyć ruch turystyczny i dochody mieszkańców, a w dłuższej perspektywie – nawet ograniczyć trend depopulacji obszaru LSR.

Co zrobimy?

Przedsięwzięcie 1.1 Usługi turystyczne i rekreacyjne z poszanowaniem środowiska - rozwój przedsiębiorczości (podejmowanie i/lub rozwój działalności gospodarczej) w zakresie usług noclegowych, gastronomicznych/żywieniowych, atrakcji turystycznych, wypożyczalni sprzętu rekreacyjnego itp. Planujemy, że uda się wesprzeć **12 operacji** z zakresu rozwoju przedsiębiorczości.

Przedsięwzięcie 1.2 Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna - poprawa dostępności małej infrastruktury publicznej, służącej rekreacji i/lub turystyce, w szczególności dedykowanej osobom młodym i/lub seniorom (np. ścieżki rowerowe, skate-park, boisko, plaża). Zakładamy, że wsparcie LGD wystarczy na sfinansowanie **7 operacji** z zakresu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.

Adresatem przedsięwzięcia są jednostki sektora finansów publicznych, operacje przez nie realizowane będą finansowane do limitu 40 % sumy środków współfinansujących LSR (środki planu strategicznego oraz środki polityki spójności), przy czym ustalona kwota przeznaczona na realizacje przedsięwzięcia będzie limitowała jedynie wykorzystanie środków z EFFROW.

Przedsięwzięcie 1.3 Promocja lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru LSR - zachowanie i promocja lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych przez organizację wydarzeń kulturalnych, warsztatów z zakresu ginących zawodów czy folkloru, promocję dziedzictwa polskiej wsi (np. sztuka ludowa, zespoły pieśni tradycyjnych) oraz zachowanie cennych elementów przyrody (np. edukacja ekologiczna). Ze środków LSR planujemy wesprzeć 4 takie inicjatyw.

Co zrobimy dodatkowo?

LGD będzie koordynować działania na rzecz stworzenia spójnej oferty turystyczno-rekreacyjnej powiatu (np. udział w spotkaniach z przedstawicielami władz i branży turystycznej) przy zachowaniu komplementarności wsparcia LSR z innymi źródłami (np. w ramach FEPZ). Dodatkowo, LGD planuje pozyskiwanie środków z innych źródeł, które mogłyby wesprzeć działania w ramach przedsięwzięcia 1.3 Najbardziej prawdopodobne źródła finansowania to Fundacja BGK, Fundacja Orlen, Fundacja Wspomagania Wsi, EUROREGION Pomerania)

Jaki będzie efekt działań?

Rezultatem pomocy w ramach celu 1. będzie wzrost odsetka ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Zakładamy, że dzięki operacjom w ramach celu 1. wskaźnik rezultatu osiągnie wartość 11.000 osób do 2029 r. oraz nowe miejsca pracy (**12 szt.)** objęte wsparciem w ramach projektów WPR (na podejmowanie i/lub rozwój działalności gospodarczej).

Cel 2. Aktywna integracja na obszarze LSR:

Dlaczego to wspieramy?

Powiat gryficki mierzy się z wieloma problemami społeczno-gospodarczymi (wyludnianie, bezrobocie, zagrożenie wykluczeniem społecznym, starzenie się społeczeństwa, ograniczony dostęp do oferty kulturalnej i edukacyjnej), aż cztery gminy zostały uznane za zagrożone trwałą marginalizacją. Pierwszym krokiem do poprawy sytuacji powinna być szeroka aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców.

Zjawiska te prowadzą do osłabienia więzi społecznych, obniżenia poczucia tożsamości lokalnej oraz zmniejszenia zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i obywatelskie. Szczególnie trudna sytuacja dotyczy osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji.

Obszar LSR jako teren popegeerowski i zagrożony marginalizacją, boryka się jednocześnie z deficytem dostępnych, nowoczesnych i inkluzywnych przestrzeni sprzyjających aktywności społecznej, edukacyjnej i integracyjnej, w tym dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Ogranicza to możliwość rozwoju inicjatyw lokalnych oraz korzystania z oferty usług społecznych i edukacyjnych.

Istotnym wyzwaniem jest niski poziom kompetencji części mieszkańców, w tym kompetencji społecznych, cyfrowych i obywatelskich, co utrudnia im aktywne uczestnictwo w życiu lokalnym, dostęp do rynku pracy oraz korzystanie z dostępnych usług. W tym kontekście kluczowe znaczenie ma rozwój **uczenia się przez całe życie**, w szczególności w formach pozaformalnych i nieformalnych, umożliwiających elastyczne podnoszenie kompetencji i kwalifikacji.

Dodatkowo, rosnące zagrożenia o charakterze społecznym, zdrowotnym i środowiskowym uwidaczniają potrzebę wzmacniania **gotowości cywilnej mieszkańców**, rozumianej jako zdolność do właściwego reagowania w sytuacjach kryzysowych oraz aktywnego uczestnictwa w działaniach pomocowych i samopomocowych. Rozwój tych kompetencji sprzyja budowaniu kapitału społecznego, zwiększeniu partycypacji obywatelskiej oraz poprawie jakości życia na obszarze LSR.

Co zrobimy?

Przedsięwzięcie 2.1 **Wzmacnianie gotowości cywilnej i odporności społeczności lokalnej na sytuacje kryzysowe na obszarze objętym LSR (EFS+)** – W ramach przedsięwzięcia 2.1 realizowane będą działania współfinansowane ze środków **EFS+** służące wzmocnieniu gotowości cywilnej mieszkanek i mieszkańców obszaru LSR (osób dorosłych), obejmujące m.in. działania edukacyjne i szkoleniowe z zakresu pierwszej pomocy i podstaw ratownictwa, reagowania w sytuacjach zagrożeń (pożary, powodzie, wichury, awarie infrastruktury, sytuacje kryzysowe), przygotowania gospodarstw domowych i społeczności lokalnych do sytuacji nadzwyczajnych, komunikacji kryzysowej i korzystania z systemów ostrzegania, organizację ćwiczeń i symulacji z udziałem lokalnych służb, OSP oraz społeczności lokalnej, warsztaty psychoedukacyjne wzmacniające odporność psychiczną i umiejętność radzenia sobie ze stresem, działania informacyjne i edukacyjne, rozwój wolontariatu kryzysowego i lokalnych sieci wsparcia sąsiedzkiego, zakup niezbędnego wyposażenia i infrastruktury bezpieczeństwa. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do wzrostu kapitału społecznego, zwiększenia partycypacji społecznej oraz szeroko rozumianej aktywności obywatelskiej mieszkańców obszaru LSR.

Planowana liczba osób objętych wsparciem w dziedzinie gotowości cywilnej, w przemyśle obronnym lub w dziedzinie cyberbezpieczeństwa: 482 osoby

Przedsięwzięcie 2.2 Włączenie społeczne mieszkańców – mieszkańcy będą mogli skorzystać z licznych aktywności i wziąć udział w atrakcyjnych przedsięwzięciach edukacyjnych, kulturalnych, aktywizacyjnych, integracyjnych, rekreacyjnych i sportowych. Dzięki temu poprawi się ich aktywność społeczna. Planujemy realizację **12 operacji** z zakresu włączenia społecznego.

Co zrobimy dodatkowo?

LGD od lat podejmuje dodatkowe inicjatywy na rzecz włączenia społecznego mieszkańców. W nowym okresie strategicznym kluczowe będzie nawiązanie partnerskich relacji z instytucjami pomocy społecznej i służbami zatrudnienia. Możliwości pozyskania dodatkowych środków obejmują też: inne działania FEPZ, pozyskiwanie środków w ramach konkursów ogłaszanych przez gminy na realizację zadania publicznego – przedsięwzięcie 2.2

Jaki będzie efekt działań?

Rezultatem pomocy w ramach celu 2. liczba osób, które podniosły umiejętności lub kompetencje lub nabyły kwalifikacje w dziedzinie gotowości cywilnej, w przemyśle obronnym lub dziedzinie cyberbezpieczeństwa (121 osób w ramach środków EFS+) oraz liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego (500 osób w ramach środków PS WPR)

Koszty operacje własnych realizowanych przez LGD w ramach przedsięwzięć 1.3 oraz 2.2. nie będą stanowiły więcej niż 20 % budżetu komponentu wdrażania LSR.

W strukturze LSR znalazły się przedsięwzięcia:

- **dedykowane osobom młodym** (wszystkie przedsięwzięcia, przede wszystkim 2.2),
- **dedykowane seniorom, mieszkankom i mieszkańcom obszaru objętego LSR (osobom dorosłym)** (1.3, 2.1, 2.2 i pośrednio – 1.2),
- **dedykowane osobom z grup w niekorzystnej sytuacji** (wszystkie przedsięwzięcia, przede wszystkim 2.2),
- nastawione na poszukiwanie **innowacyjnych rozwiązań** (1.3 i 2.2).

Przedsięwzięcia oraz sposób ich realizacji wraz grupami docelowymi przedstawia załącznik nr 1 do LSR - Cele i przedsięwzięcia oraz planowany **harmonogram** kontraktacji środków oraz osiągania poszczególnych wskaźników zawarty jest w załączniku nr 4 do LSR - Plan wykorzystania budżetu LSR oraz załączniku nr 2 do LSR - Plan działania.

Rozdział 7. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru:

LGD jako partnerstwo trójsektorowe wypracowuje zasady swojego działania w formule pogłębionego partnerstwa, w granicach przewidzianych przepisami prawa. Dotychczasowe **15-letnie doświadczenie** we wdrażaniu LSR stanowi podstawowy zasób, na którym oparte zostaną procedury wdrażania LSR na nowy okres programowania.

LGD posiada zestaw dokumentów regulujących uprawnienia i zakres zadań poszczególnych organów (patrz: rozdział 1). Zapewniają one **przejrzysty, niedyskryminacyjny i efektywny** sposób wyboru operacji, które najlepiej osiągają założone cele LSR. Pozwalają one **uniknąć konfliktów interesów** i zapewniają, że **żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji** w sprawie wyboru operacji. Procedury powstają każdorazowo we współpracy z organem nadzoru – pracownikami UMWZ – którzy dodatkowo weryfikują ich zgodność z obowiązującym prawem.

Wybór operacji będzie prowadzony **zgodnie z zasadami właściwymi dla danego funduszu** (cel 1 i 2 – EFFROW, cel 2 – EFS+), w tym przy użyciu obowiązkowych i/lub rekomendowanych kryteriów wyboru operacji/grantobiorców.

W nowej LSR planuje się przygotowywanie **szczegółowych regulaminów naborów**, które wyraźnie wskażą wnioskodawcy/grantobiorcy, jakie zasady będą obowiązywać w danym konkursie. Wszelkie dokumenty i zasady działania LGD są dostępne publicznie (na stronie internetowej), a mieszkańcy mają możliwość ich opiniowania i zgłaszania swoich uwag.

Zasady funkcjonowania LGD (przede wszystkim w zakresie wyboru operacji) są w dużej mierze określane przez przepisy prawa i wytyczne instytucji zarządzającej (MRiRW). **Do czasu zakończenia prac nad LSR nie ukończono jednak prac nad szczegółowymi wytycznymi**, które mocno ingerują w zasady przyznawania pomocy i tryb działania LGD. Niektóre rozwiązania i zapisy LSR mogą więc jeszcze ulec zmianie w przypadku niezgodności z ostateczną wersją wytycznych.

Nieco większą swobodę mamy przy określaniu **kryteriów wyboru operacji**. W przypadku LGD ustanawianie i zmiana kryteriów wyboru operacji dokonywana jest przez Zarząd LGD na wniosek Prezydium Rady Decyzyjnej, Zarządu, Komisji Rewizyjnej lub grupy min. 10 członków zwyczajnych. Zawsze poprzedzone jest to szerokimi konsultacjami z mieszkańcami.

Kryteria wyboru operacji uwzględniają kryteria obowiązkowe w ramach PS WPR (wszystkie przedsięwzięcia z wyjątkiem 2.1):

- innowacyjność (przedsięwzięcie 1.3 i 2.2, ocena uzależniona od stopnia oryginalności),
- premiowanie operacji realizowanych w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR (przedsięwzięcie 1.3 i 2.2),
- premiowanie operacji dedykowanych lub pozytywnie oddziaływujących na osoby młode i/lub seniorów i/lub osoby z grup w niekorzystnej sytuacji (wynikające z diagnozy obszaru),
- ocenę wpływu grantu/operacji na osiąganie celów LSR (w tym wartości planowanych do osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu),
- zgodność operacji z zasadami zrównoważonego rozwoju i Europejskiego Zielonego Ładu (przedsięwzięcie 1.1).
- Kryteria obowiązkowe w ramach EFS+ FEPZ (przedsięwzięcie 2.1).

Przez **innowacyjność** rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).

Stopień oryginalności zmian w innowacyjności:

- Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.
- Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

LGD planuje **animację** na rzecz podejmowania działań innowacyjnych (np. doradztwo, szkolenia, wsparcie eksperckie), ale także ich wdrażania (warsztaty kreatywne, wizyty studyjne w ramach transferu wiedzy i doświadczeń).

LGD, zgodnie z wieloletnim doświadczeniem, planuje **wykorzystywać formułę projektów grantowych**. Będzie to podstawowy tryb realizacji w przedsięwzięciach: 1.3 i 2.2 i 2.1 W ramach tych dwóch przedsięwzięć oceniane będzie także partnerstwo na obszarze LSR i innowacyjność proponowanych rozwiązań. W przypadku braku możliwości realizacji założonych zadań przez wnioskodawców, LGD dopuszcza tu możliwość przeprowadzenia operacji własnych.

Projekty realizowane w ramach LSR współfinansowane z EFS+ będą wybierane zgodnie z politykami horyzontalnymi, o których mowa w art. 9 rozporządzenia 2021/1057, w szczególności z zasadą równości kobiet i mężczyzn oraz równości szans i niedyskryminacji. Warunki procedury wdrażania wskazanych polityk horyzontalnych zostały określone w wytycznych ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021–2027. Projekty współfinansowane w ramach EFRR dla interwencji I.13.1 LEADER- wybierane są zgodnie z przepisami ustawy RLKS z uwzględnieniem zasad horyzontalnych określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060. Promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus. Inicjatywa „Nowy Europejski Bauhaus” (NEB) to interdyscyplinarny projekt zainicjowany przez Komisję Europejską

w 2020 r., oparty na trzech wartościach: pięknie, zrównoważeniu i wspólnocie. Jego celem jest wsparcie realizacji Europejskiego Zielonego Ładu poprzez przyspieszenie transformacji różnych sektorów gospodarki, w tym budownictwa, dla poprawy jakości życia - w kierunku wysokiej jakości projektowania dla zrównoważonego rozwoju, w tym dla zmniejszenia emisyjności i wprowadzania gospodarki cyrkularnej. Działania NEB upowszechniające zrównoważony styl życia, łączące design, ekologię, dostępność społeczną i cenową oraz inwestycje koncentrują się w 4 głównych osiach tematycznych, w odniesieniu do konkretnych miejsc, środowiska sprzyjającego innowacji oraz perspektyw i sposobu myślenia:

● powrót do natury

● odzyskanie poczucia przynależności

● nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują

● transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego

Spodziewane rezultaty inicjatywy obejmują trzy sfery – przekształcanie miejsc w praktyce, transformację otoczenia sprzyjającego innowacjom i upowszechnianie nowych znaczeń poprzez edukację i kulturę. Przewidywane jest także wprowadzenie wartości NEB do strategii społeczno-gospodarczych i terytorialnych państw członkowskich oraz możliwość finansowania projektów transformacyjnych ze środków zewnętrznych.

Rozdział 8. Plan działania:

Zakładany przez LGD harmonogram wdrażania LSR wynika z narzuconych odgórnie zasad – **kamieni milowych**, które zostaną określone w umowie o warunkach i sposobie realizacji LSR w odniesienia do tempa kontraktowania środków, zarówno z PS WPR, jak i EFS+.

Na podstawie informacji dostępnych w momencie tworzenia LSR, LGD sporządziła zakładany harmonogram wydatkowania środków i osiągania poszczególnych wskaźników produktu i rezultatu (załącznik nr 2 i 4 do LSR). Bierze on pod uwagę czas niezbędny na opracowanie dokumentacji konkursowej, przeprowadzenie naborów przez LGD oraz przede wszystkim – czas niezbędny na ocenę wniosku w UMWZ i zawarcie umowy przyznania pomocy. Przyjęte wartości wynikają z danych historycznych i **realnego tempa wdrażania dotychczasowych LSR**.

LGD zakłada, że wydatkowanie środków PS WPR i EFS+ będzie przebiegać w miarę równomiernie. LGD będzie dokładać wszelkich starań, aby LSR była wdrażana **możliwie sprawnie i efektywnie**, nawet szybciej niż przyjęto we wstępnych założeniach. Jednak tylko w niewielkim stopniu jest to uzależnione od działań samej LGD.

Plan wdrażania LSR zakłada też przeprowadzenie w pierwszej kolejności naborów, które poprawią warunki techniczne i lokalowe w obiektach/przestrzeniach, które następnie zostaną wykorzystane do prowadzenia działań aktywizacyjnych, finansowanych w przedsięwzięciach 2.1 i 2.2. Taka logika interwencji pozwoli osiągnąć możliwie najlepsze i najszersze efekty.

W przypadku celu 2., tempo wdrażania zależy głównie od harmonogramu realizacji naborów przez UMWZ/WUP, który nie został jeszcze określony. LGD zakłada, że możliwie szybko zawrze umowy z UMWZ, a następnie systematycznie będzie organizować nabory.

Rozdział 9. Plan finansowy LSR:

Na środki LSR składają się dwa fundusze:

- **EFFROW** (PS WPR) w kwocie łącznej 2 162.500 eur (w tym 412.500 eur na Zarządzanie LSR),
- **EFS+** (FEPZ) w kwocie łącznej 1 370 084,17 eur (w tym 261 332,71 eur na KZiA). Wysokość środków EFS+ dostępnych dla LGD będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

LGD ma po raz pierwszy możliwość realizacji **wielofunduszowej LSR**. Dzięki zaangażowaniu dużej puli środków EFS+ możliwe będzie zaplanowanie szerokich działań szkoleniowych i aktywizujących mieszkańców i jednoczesne skoncentrowanie środków PS WPR na pozostałych obszarach, istotnych z punktu widzenia mieszkańców.

Cel 1. LSR będzie finansowany w całości ze środków PS WPR, a cel 2. – ze środków EFS+ i PS WPR. LGD będzie też podejmować działania na rzecz pozyskania dodatkowych środków finansowych na realizację celów LSR, przede wszystkim w ramach przedsięwzięć 1.3 i 2.2. Potencjalne źródła zewnętrznego finansowania obejmują:

- Środki gmin i powiatu,
- Środki Krajowej Sieci Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Program Fundusze Europejskich dla Pomorza Zachodniego (działania inne niż RLKS),
- Środki prywatne (np. fundacje, jak: Fundacja Wspomagania Wsi, Fundacja BGK, Fundacja BOŚ),
- Środki międzyregionalne i międzynarodowe (np. INTERREG, Euroregion POMERANIA),

Rozdział 10. Monitoring i ewaluacja:

Realizacja LSR będzie podlegać stałemu monitoringowi oraz procesowi ewaluacji, które pozwolą na szybką reakcję w przypadku zaistnienia problemów lub zagrożeń na każdym etapie wdrażania.

Działania monitorujące będą prowadzone na bieżąco w ramach prowadzenia czynności zaplanowanych przez LGD w planie działania i planie komunikacji (związane z ogłoszeniem naborów wniosków, promocją i komunikacją z mieszkańcami obszaru LSR oraz samym funkcjonowaniem LGD). Ocenie będą również podlegać poziomy realizacji budżetu i wskaźników oraz poziom aktywizacji mieszkańców jako wnioskodawców w ramach naborów. Proces monitoringu rozpocznie się od pierwszego dnia realizacji umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR aż po dzień jej oficjalnego zakończenia.

Za prowadzenie monitoringu odpowiada **Biuro LGD**. Dane monitoringowe w postaci zestawień i opracowań analitycznych mogą też być przedmiotem posiedzeń Zarządu, Rady lub Komisji Rewizyjnej. LGD będzie też przekazywać niezbędne informacje do instytucji nadzorujących wydatkowanie środków PS WPR i EFS+ (przede wszystkim UMWZ). Dane do monitoringu będą podobnie, jak obecnie, gromadzone od beneficjentów, grantobiorców i partnerów LGD. Zakres monitorowanych danych obejmie przede wszystkim postęp rzeczowy i finansowy LSR, ewentualne trudności i odstępstwa od planu oraz wartość dodaną podejścia LEADER. Pomiary będą prowadzone na bieżąco, zgodnie z wytycznymi instytucji zewnętrznych i obowiązkami wynikającymi z umowy o sposobie i warunkach realizacji LSR.

Proces ewaluacji może odbywać się w formie ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej. **Ewaluacja wewnętrzna** jest prowadzona przez LGD – np. w formie ćwiczeń analityczno-refleksyjnych, których celem będzie bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR, tak, by lepiej rozumieć osiągane rezultaty i umieć z wyprzedzeniem oszacować, w jakim stopniu zbliżają się one do

osiągnięcia celów. Ewaluacja wewnętrzna będzie stanowić uzupełnienie monitoringu o konieczną interpretację (identyfikację przyczyn ewentualnych problemów), ocenę i rekomendacje działań.

Ewaluacja zewnętrza może zostać zlecona w okresie realizacji LSR (do końca 2029 r.) zewnętrznemu podmiotowi, o ile taka konieczność zostanie wskazana w wytycznych lub LGD uzna, że cenne byłoby spojrzenie osoby spoza partnerstwa.

Wyniki ewaluacji będą dla LGD narzędziem do wprowadzania ewentualnych korekt w zakresie skuteczności działań:

- w osiąganiu założonych celów zgodnie z harmonogramem realizacji wskaźników założonym w LSR,
- w realizacji tych założeń zgodnie z wymogami dokumentów zewnętrznych, w szczególności umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR,
- w zaangażowaniu społeczności lokalnej w realizację założeń LSR, stanowiącej dowód na przyjęcie prawidłowych obszarów interwencji, wyznaczenie celów zgodnych z potrzebami oraz prowadzenie odpowiednio intensywnych działań komunikacyjnych,
- w uzyskiwaniu trwałych efektów na obszarze LSR, jako dowód na wybór odpowiednich projektów i przyjęcie prawidłowych kryteriów w ramach poszczególnych przedsięwzięć.

Rekomendacje zawarte w raportach ewaluacyjnych będą podstawą do **aktualizacji LSR**.

Wykaz wykorzystanej literatury:

1. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2025 – Gmina Gryfice
2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
3. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Gryfickim na lata 2017-2025
4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Płoty na lata 2021-2025
5. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rewal na lata 2017-2025
6. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Trzebiatów na lata 2021-2030
7. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Brojce na lata 2015-2025
8. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Karnice na lata 2016-2025
9. Strategia Rozwoju Gminy Brojce do roku 2025
10. Strategia Rozwoju Gminy Gryfice na lata 2005-2024
11. Strategia Rozwoju Gminy Karnice na lata 2021–2028
12. Strategia Rozwoju Gminy Trzebiatów do roku 2030
13. Strategia Rozwoju Powiatu Gryfickiego na lata 2020-2030
14. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030
15. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030

Załącznik nr 1 do LSR – Cele i przedsięwzięcia:

BUDŻET W EUR	Przedsięwzięcia w ramach celu:	Grupy docelowe:	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja)
CEL 1. ROZWÓJ POTENCJAŁU TURYSTYCZNO-REKREACYJNEGO OBSZARU LSR			
350.000	1.1 Usługi turystyczne i rekreacyjne z poszanowaniem środowiska	sektor gospodarczy (osoby podejmujące i osoby/podmioty prowadzące już działalność gospodarczą)	Konkurs, animacja
1.140.000	1.2 Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	jednostki sektora finansów publicznych	Konkurs, animacja
50.000	1.3 Promocja lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru LSR	sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe)	projekt grantowy, operacja własna, animacja, konkurs
CEL 2. AKTYWNA INTEGRACJA NA OBSZARZE LSR			
1 522 315,74*	2.1 Wzmacnianie gotowości cywilnej i odporności społeczności lokalnej na sytuacje kryzysowe na obszarze objętym LSR (EFS+)	mieszkanki i mieszkańcy obszaru objętego LSR (osoby dorosłe)	Projekt grantowy, koszty zarządzania i animacji
210.000	2.2 Włączenie społeczne	sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe)	projekt grantowy, operacja własna, animacja, konkurs

	mieszkańców obszaru LSR		

***Budżet w przedsięwzięciu 2.1 stanowi 100% i uwzględnia koszty wdrażania LSR i KZiA (90% wkład UE + 10% wkład krajowy)**

Załącznik nr 2 do LSR – Plan działania:

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		do 31.12.2030		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	Rozwój potencjału turystyczno – rekreacyjnego obszaru LSR															
Przedsięwzięcie P. 1.1 Usługi turystyczne i rekreacyjne z poszanowaniem środowiska	Liczba wspartych operacji z zakresu podejmowania/ lub rozwoju działalności gospodarczej (12 sztuk)*	0 sztuk	0,00%	0 sztuk	0,00%	6 sztuki	50,00%	10 sztuk	83,33%	12 sztuk	100,00 %	12 sztuk	100,00 %			PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.2 Infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	Liczba wspartych operacji z zakresu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (7 sztuk)*	0 sztuk	0,00%	0 sztuk	0,00%	5 sztuk	71,43%	7 sztuk	100,00%	7 sztuk	100,00 %	7 sztuk	100,00 %			PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.3 Promocja lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych	Liczba wspartych inicjatyw w zakresie promocji lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru LSR (4 sztuki)*	0 sztuk	0,00%	0 sztuk	0,00%	0 sztuk	0,00%	4 sztuki	100,00%	4 sztuki	100,00 %	4 sztuki	100,00 %			PS WPR

Wskaźnik rezultatu W.1.1	Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (12 sztuk)*	0 sztuk		0 sztuk		0 sztuk		8 sztuk		12 sztuk		12 sztuk				PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.2	Wzrost odsetka ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (11 000 osób)*	0 osób		0 osób		0 osób		5000 osób		6000 osób		11 000 osób				PS WPR
C.2.	**Aktywna integracja na obszarze LSR**															
Przedsięwzięcie P.2.1 Wzmacnianie gotowości cywilnej i odporności społeczności lokalnej na sytuacje kryzysowe na obszarze objętym LSR (EFS+)	WLWK - PLAGO01 Liczba osób objętych wsparciem w dziedzinie gotowości cywilnej, w przemyśle obronnym lub dziedzinie cyberbezpieczeństwa*	0 osób	0,00 %	0 osób	0,00 %	0 osób	0,00%	193 osoby	40 %	386 osób	80 %	386 osób	80%	482 osoby	100 %	FEPZ

	WLWK-PL0CO04-Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	0	0	0	0	1	100%	1	100%	1	100%	1	100%	1	100%	
Przedsięwzięcie P.2.2 Włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR	Liczba wspartych inicjatyw na rzecz włączenia społecznego mieszkańców (12 sztuk) *	0 sztuk	0,00%	0 sztuk	0,00%	0 sztuki	0,00%	10 sztuki	83,33%	12 sztuk	100,00 %	12 sztuk	100,00 %			PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1	WLWK -PLAGCR01 Liczba osób, które podniosły umiejętności lub kompetencje lub nabyły kwalifikacje w dziedzinie gotowości cywilnej, w przemyśle obronnym lub dziedzinie cyberbezpieczeństwa*	0 osób		0 osób		0 osób		49 osób		97 osób		97 osób		121 osób		FEPZ

Wskaźnika rezultatu W.2.2	Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego *	0 osób		0 osób		0 osób		250		500		500			PS WPR

* wartość z jednostką miary i % realizacji wskaźnika podane są narastająco

Załącznik nr 3 do LSR – Budżet LSR:

PLANOWANA WYSOKOŚĆ SRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	**Program/ Fundusz**			**Środki ogółem (EUR)**
	PS WPR	**EFRR**	**EFS+***	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	**1.750.000**	**0**	**1 108 751,46**	**2 858 751,46**
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	**412.500**	**0**	**261 332,71**	**673 832,71**
RAZEM	**2.162.500**	**0**	**1 370 084,17**	**3 532 584,17**
*wysokość środków EFS+ (90 % wkład UE)				

Załącznik nr 4 - *Plan wykorzystania budżetu LSR*

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:															
	2024-12-31		2025-12-31		2026-06-30		2026-12-31		2027-12-31		2028-12-31		2029-12-31		31-12-2030	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRROW	0	0	0	0	700 000,00	40%	1 050 000,00	60%	1 400 000,00	80%	1 575 000.00	90%	1 750 000,00	100%	1 750 000,00	100%
EFS+*	0	0	0	0	0	0%	0	0%	492 778,43	40%	985 556,86	80%	985 556,86	80%	1 231 946,07	100%
EFRR																
RAZEM	**0**	**0**	**0**	**0**	**700 000,00**	**23,47%**	**1 050 000,00**	**35,21%**	**1 892 778,43**	**63,47%**	**2 560 556,86**	**85,87%**	**2 735 556,86**	**91,74%**	**2 981 946,07**	**100%**

**Wysokość środków na EFS+ wdrażanie LSR (90 % wkład UE+10 % wkład krajowy)*